

DIALOGAS

2013 m. vasario 28 d.

ISSN 1392-1916

Nr. 9 (1028). Kaina 3,70 Lt

NEPRIKLAUSOMAS SAVAITRAŠTIS

Dvidešimt antrieji leidybos metai

Gabrielės Tervidytės nuotr.

Bronislovas Burgis:

Gyvenimas mus vėto ir mēto.

Gyvenimas greitas ir nenuspėjamas...

Abiturientai, jūs renkatės profesiją.

O ar ruošiatės dirbti tai, ką gyvenimas pasiūlys?

Kaip ruoštis? Štai kaip...

3 p.

Savižudybės: viena skaudžiausių mūsų visuomenės problemų

PSICHOLOGIJA

5 p.

Lietuviškų mokyklų likimas Lenkijoje dar nenulemtas?

AKTUALU

6 p.

Brandos egzaminų blaško politiniai vėjai

AKTUALU

7 p.

Nacionalinio verslo ypatumai

8 p.

Pokalbis su mokiniu apie idiotus, atmintį ir kitką

„Man kartais atrodo, jog mūsų švietimo sistema panaši į cirką. Nežinau, ar mokytojai gali reformuoti, bet aš stengčiaus ją pakeisti. Ką mes, žmogeliukai, atsimokę 12 metų mokykloje, apskritai žinom apie savo smegenis ir jų galias? Absoliučiai nieko. Yra krūvos technikų, kurios tobulina mūsų smegenis: didina kūrybiškumą, lavina atmintį, „paturbina“ loginį mąstymą, sustiprina psichiką, padeda savimi, įgalina valdyti stresą. Kodėl mes to nežinom? Kodėl mums to nedėsto?“ – klausia mokytojo **Stepo Eitminavičiaus** kalbinamas abiturientas **Antonas Romalijskij**.

9 p.

Skirtingai bendras ar bendrai skirtingas?

Algirdas ZABULIONIS,

švietimo konsultantas

Švietimo ir mokslo ministerija (ŠMM) pagaliau apsisprendė – bendras lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminas šiais metais bus...

Politikai džiaugiasi – jų tikslas pasiektas.

Mokytojai, kaip visada pavargę ir nieko gero jau nesitikintys, abejoja: kas čia per egzaminas?

Abiturientams nuostabai laiko lyg ir nelieta – tik mįslei: kaip gi dabar atrodys ta egzaminų užduotis?

O tėvai (tų šiemetinių abiturientų, juk kitiems šis klausimas dar / jau nėra aktualus) bando suprasti: kas ir ką čia skriaudžia?

Pamėginkime ramiai suprasti, kas gi yra tas „bendras egzaminas“. Aišku, tas saldus žodis „bendras“ skamba tikrai išdidžiai, – bet kuo gi tas egzaminas yra bendras?

Nukelta į 3 p. ▶

Pozicija ir opozicija pasikeitė vietomis: kas keičiasi?

Kai po eilinių rinkimų buvusi Seimo opozicija tapo valdančiąja dauguma, o valdantieji – opozicija, kelių švietimo bendruomenei aktualių problemų sprendimas pasisuko netikėta kryptimi.

Kebliausios iš jų – mokytojų atlyginimų skaičiavimo tvarka ir mokyklų vadovų kadencijos trukmė.

Teisis su savu?

Praėjusios kadencijos Seimo opozicijai tapus dabartinio parlamento dauguma, o Darbo partijos (DP) atstovui Dainiui Pavalkiui stojus prie Švietimo ir mokslo ministerijos (ŠMM) vairo, iškilo nenumatytų problemų. Reikalas tas, kad Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme (VAT) guli byla, kurioje ieškovas – grupė Darbo partijos parlamentarų, o atsakovas – ŠMM. Opozicijoje 2012-aisiais buvusios partijos parlamen-

tarai į teismą kreipėsi dėl 2011-ųjų liepą švietimo ir mokslo ministro Gintaro Steponavičiaus patvirtintos mokytojų atlyginimų skaičiavimo tvarkos. Tos pačios, kuri konkrečius tarifinių atlygių koeficientus pakeitė jų intervalais: nuo minimalaus iki maksimalaus.

Kitaip tariant, DP parlamentarai, kurie 2012 m. į teismą padavė politinio oponento G. Steponavičiaus vadovaujamą ministeriją, dabar turi teisę su ŠMM vadovaujančiu savo kolega.

Nukelta į 4 p. ▶

Kiek valdininkų dirba ŠMM?

Švietimo ir mokslo ministerijos (ŠMM) duomenimis, šiuo metu šioje institucijoje yra 263 pareigybės ir jų skaičiaus didinti neketinama. Pasak ŠMM, keturioliktos Vyriausybės (2006–2008 m.) vadovavimo metu per 2 metus ministerijoje pareigybių skaičius kito nuo 202 iki 257. Neviršijant Vyriausybės nutarimu nustatyto didžiausio leistino valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, pareigybių skaičiaus buvo įsteigtos pareigybės, būtinos tinkamai vykdyti ministerijai priskirtas naujas – ES struktūrinių fondų paramos koordinavimo ir kitas – funkcijas. Penkioliktos Vyriausybės (2008–2012 m.) vadovavimo metu 2009 m. buvo pertvarkyta ministerijos struktūra – sujungti departamentai, skyriai, todėl ministerijoje pareigybių skaičius sumažėjo nuo 257 iki 228.

Nuo 2010 m. liepos 1 d. panaikinus apskričių viršininkų administracijas, ŠMM perėmė iš buvusių apskričių administracijų anksčiau jų vykdytas valstybinės švietimo priežiūros funkcijas, taip pat kai kurias švietimo įstaigas. 35 iš 56 anksčiau apskričių administracijose dirbusių švietimo priežiūros specialistų buvo perkelti į ŠMM.

„Mokslotronas“ gerina mokinių pasiekimus

Didžiausios Lietuvoje švietimo įstaigoms skirtos informacinės sistemos TAMO komanda teigia, kad jų inicijuota mokinių skatinimo programa „Mokslotronas“ atnešė pirmuosius džiugius rezultatus. Pasak jos kūrėjų, daugiau nei pusės projekte nuo pat pradžių dalyvaujančių vaikų mokymosi rezultatai pagerėjo.

„Iš viso „Mokslotrono“ programoje šiuo metu dalyvauja 27 802 mokiniai. Iš jų 13 883 prie jos prisijungė nuo pirmųjų projekto dienų. Norėdami pasižiūrėti, kaip jiems sekasi bei kokią įtaką jų pasiekimams daro ilgalaikis dalyvavimas „Mokslotrone“, peržiūrėjome jų rezultatus nuo 2012 m. lapkričio 1 d. ir pamatėme, jog net 8073 mokinių pažymių vidurkis pakilo“, – sako TAMO projekto vadovė V.Burlinskaitė.

Anot jos, tai įrodo, kad šiuolaikiški ir patrauklūs motyvavimo būdai gali daryti teigiamą įtaką mokinių rezultatams ir darbui.

„Mokslotrone“ dalyvaujantys moksleiviai už mokykloje gautus pažymius, pakilusį vidurkį, pasistūmėjimą aukštyrines klases reitinge ir kitus pažangumo rodiklius apdovanojami taškais, kuriuos gali iškeisti į TAMO partnerių įsteigtas dovanas.

APKLAUSA

Lenkijos valstybė privalo!

Mokytojams, tėvams ir vaikams būna skaudu, kai uždaroma jiems įprasta, pamėgta mokykla. Ir Lietuvoje daug kur mokyklų uždarymas sutinka pasipriešinimą. Reorganizatoriai įtariamais visomis būtomis ir nebūtomis nuodėmėmis. O kai išgirstama, kad uždaroma lietuviška mokykla užsienyje, – dar ir mūsų patriotiniai jausmai užkabinami.

Tad išlaikyti šviesų protą tokiomis aplinkybėmis nėra lengva.

„Dialogas“ praėjusią savaitę internete (www.dialogas.com) aiškinosi svietinės skaitytojų požiūrį į informaciją, kad Punsko valsčiuje (Lenkija) dėl mažo mokinių skaičiaus nuspręsta uždaryti tris lietuvių kalba vaikus ugdančias mokyklas.

Konstatavome, kad iškyla rimta grėsmė, jog vietos lietuvių bendruomenė išnyks, ir prašėme nusakyti savo poziciją šiuo klausimu pasirenkant vieną iš 4 teiginių.

Taigi:

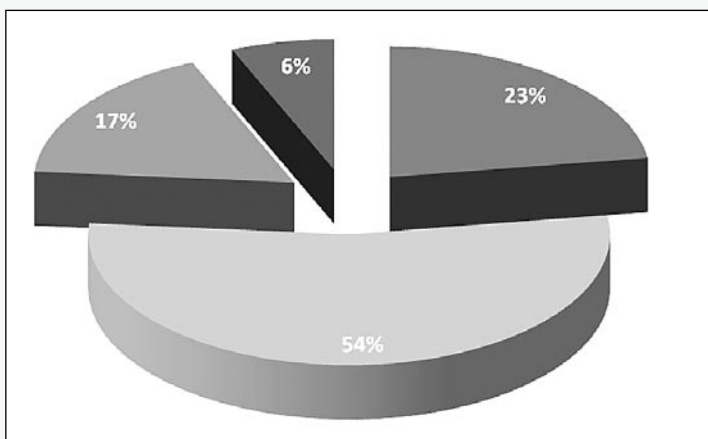
23 proc. balsavusiųjų mano, kad tai natūralus procesas ir jo nėra kaip paveikti;

54 proc. – kad Lenkijos valstybė privalo rasti lėšų išlaikyti ir mažas lietuvių mokyklas, juk Lietuva – randa;

17 proc. – kad Lietuvos Vyriausybė privalo padaryti viską, kad net ir mažos lietuvių mokyklos Lenkijoje veiktų;

6 proc. – vienodai šviečia.

Turime pastebėti, kad šis klausimas nesulaukė daug internetų dėmesio, tad pirmoji išvada būtų tokia – lietuviškų mokyklų likimas Lenkijoje nedaug kam rūpi. O didžiąjai daliai (54 proc.) apklausoje dalyvavusiųjų atrodo, kad Lenkijos valstybė privalo išlaikyti ir mažas lietuvių mokyklas.

Prastėja studentų kalbinis raštingumas

Žemaitijos kolegijos Telšių fakulteto pirmo kurso studentai kiekvienais metais rašo lietuvių kalbos diktantą. Tai renginys, kuriuo kolegija siekia ugdyti taisyklų rašymo įgūdžius ir priminti gimtosios kalbos grožį, vertę, reikšmę ir puoselėjimo svarbą.

Šiais metais pasitikrinti savo gimtosios kalbos raštingumo susirinko 38 nuolatiniai ir ištęstiniai studijų pirmakursiai, studijuojantys muzikos, dailės ir technologijų, šokių pedagogiką, socialinių darbą ir kultūrinės veiklos vadybą. Diktanto tekstai buvo nesudė-

tingi – apie gimtąjį kraštą, tėviškę. Jie parengti pagal Antano Biliūno ir Jono Biliūno apsakymus.

Nė vienas pirmakursis neparašė diktanto be klaidų: geriausiai parašiusios studentės diktante – dvi skyrybos klaidos, prastiausiam darbe – 50 rašybos, skyrybos ir kitokių klaidų.

Diktantą rašiusius pirmakursius galima suskirstyti pagal amžių, tiksliau – laiką, kai baigė vidurinę mokyklą ir laikė brandos egzaminus.

Palyginus 2012 ar 2011 m. vidurinę mokyklą baigusius asmenų

diktantus su tų, kurie vidurinę mokyklą baigė prieš daugiau nei 12 metų, matyti didžiulis skirtumas: pirmieji, rašydami diktantą, vidutiniškai darė po 22 klaidas, antrieji – po 9. Taigi raštingumas pablogėjo beveik 2,5 karto! Vidurkių skirtumas, matyt, būtų dar didesnis, jeigu ne ta viena 2011 m. bendrojo lavinimo mokyklą baigusi studentė, kuri padarė vos dvi skyrybos klaidas.

Verta paminėti, kad vyresni studentai, rašydami diktantą, beveik nedarė rašybos klaidų (vos 1–3), sunkiau jiems sekėsi skyryba.

Prie ambasados piketavo prieš mokyklų uždarymą

Antradienio (02 26) ryte Vilniuje, prie Lenkijos ambasados, visuomenininkai surengė piketą dėl Punsko valsčiaus (Lenkija) lietuviškų mokyklų uždarymo. Piketuotojai laikė iškėlę plakatus ir transparentus su užrašais „Lenkai reikalauja to, ko lietuviams neduoda“, „Gėda Lenkijai negalinčiai 3-jų mokyklų išlaikyti, garbė Lietuvai išlaikančiai 100“, „Antikonstituciniams LLRA reikalavimams – nei“, „Kodėl Lenkijoje dramatiškai mažėja lietuviškų mokyklų skaičius?“, „Apginkime žurnalą „Aušra“ ir vyskupo A.Baranausko fondą“, „Lenkų korta LR Seimo nariui – pavojinga valstybės saugumui...“, „Irašų įteisinimui lenkiškais rašmenimis lietuviškuose pasuose – NEI“, „Lietuvių tautinės mažumos tragiška padėtis Lenkijoje – pirmieji LRV reikalas“, „LLRA radikalų reikalavimas keisti valstybinės kalbos statusą – antikonstitucinis!“ ir kiti.

Vėliau piketas persikėlė prie Vyriausybės rūmų.

Daugiau globojamų vaikų – į šeimas

Seimo Socialdemokratų partijos frakcijos nariai E.Žakaris ir V.Simulikas įregistravo Išmokų vaikams įstatymo 8 str. pakeitimo įstatymo projektą, kuriuo siūloma padidinti išmoką vaikui, kuriam nustatyta globa (rūpyba) šeimoje.

Nuo 2009 m. globojamiesiems šeimose ar vaikų globos institucijose vaikams išmokos nesikeičia ir yra 520 Lt per mėnesį. Siekdam, kad kuo daugiau likimo nukristų ir tėvų globos netekusių vaikų patektų į šeimas, social-

demokratai siūlo šią išmoką padidinti iki 780 Lt per mėnesį.

„Mokslininkų nuomone, tik šeimoje gali būti sudarytos geriausios sąlygos augti vaikui, tačiau šeimos neretai, kai nėra įsitikinusios, kad pakaks lėšų vaikui išlaikyti, globoti vaiko nesiryžta. Vertėtų ekonominėmis priemonėmis siekti, kad kuo daugiau tėvų globos netekusių vaikų būtų apgyvendinta šeimose“, – teigia vienas iš projekto iniciatorių parlamentarai E.Žakaris.

„Nuolat sulaukiame vaikus

globojančių šeimų skundų, kad per mėnesį gaunamų lėšų vaiko, ypač vyresnio amžiaus, išlaidoms padengti nepakanka. Manome, kad priėmus šį įstatymą ir padidinus išmokas padidėtų globojamų vaikų skaičius šeimose bei sumažėtų globos institucijose. Pagerėjus šalies ekonominei situacijai, šeimoje globojamam (rūpinamam) vaikui išmoką reikėtų padidinti iki šeimynose mokamo dydžio – 1040 Lt per mėnesį“, – įsitikinę projekto autoriai.

Sutarė auginti katalikišką gimnaziją

Praėjusį penktadienį (02 22) susitikę Šiaulių meras J.Sartauskas ir vyskupas E.Bartulis sutarė, kad katalikiškosios gimnazijos steigimas būtų atidėtas, kol priaugs moksleivių. Pradėti sutarta 2014 m. nuo katalikiškosios pradinės ir progimnazijos. Jų statusą įgytų katalikiškojo ugdymo pakraipos Tėvo Benedikto Andruškos pradinė mokykla ir „Sandoros“ progimnazija.

Pradinė mokykla ir dabar veikia jėzuitams priklausančiame pastate, o katalikiškajai progimnazijai pagal panaudą būtų atiduotas „Sandoros“ mokyklos pastatas.

Profesinė sąjunga perspėjo apie galimus streikus

Patvirtintame 2013 m. Joniškio rajono biudžete numatomos pajamos bemaž 65 mln. Lt, arba 9 proc., mažesnės negu 2012 m.

Atsižvelgiant į lėšų trūkumą, sumažinti asignavimai darbo užmokesčiui, socialinio draudimo įmokoms, prekių ir paslaugų (šildymo, elektros energijos ir kitoms) išlaidoms, metų pabaigoje gali padidėti kreditiniai įsiskolinimai.

Prieš posėdį, kuriame taryba patvirtino biudžetą, Joniškio r. Švietimo darbuotojų profesinės sąjungos (ŠDPS) pirmininkė D.Žilevičienė politikams įteikė kreipimąsi, kuriame primenama, kad „atsakomybę už galimus socialinius neramumus, kuriuos sukels neteisėtos taupymo priemonės, teks prisiimti visiems Joniškio rajono savivaldybės tarybos nariams“.

Rašte tvirtinama, kad „savi-valdybės administracija švietimo įstaigų vadovams jau yra davusi žodinį nurodymą ieškoti galimybių išsiversti su planuojamais skurdo biudžetais“.

ŠDPS perspėja, kad nepritars nė vienai taupymo priemonei, kuri prieštarautų teisės normoms, ir gins darbuotojų interesus numatytais priemonėmis, tarp jų – ir streikais.

100 vaikų – 150 pensininkų

Antradienį (02 26) vykusiame Tarpinstitucinės darbo grupės užimtumo didinimo klausimams sprendti posėdyje Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Darbo departamento direktoriaus pavaduotojas R.Darulis pareiškė, jog šių dienų verslas ne visuomet turi sąlygas sėkmingai kurtis ir plėtotis. Darbo rinkos balansui koją kiša ir tai, kad sparčiai mažėja darbingų žmonių skaičius, visuomenė sensta. „Šimtui vaikų dabar tenka šimtas penkiasdešimt pensininkų, situacija prieš kelerius metus nebuvo tokia tragiška. Netrukus vaikų ir senjorų santykis bus vienas prie dviejų. Tuoj vienam dirbančiajam teks išlaikyti kelis nedirbančius – vaikus ir senjorus“, – kalbėjo specialistas.

Skirtingai bendras ar bendrai skirtingas?

▷ Atkelta iš 1 p.

Trys bendrumo aspektai

Jei jau pradėjome nuo egzamino pavadinimo, tai ir tęskime ta kryptimi. Bendras, nes tai ir vidurinės mokyklos baigiamasis, brandos (gražus lietuviškas žodis „brandos“, nežinau, kodėl jis dažnai keičiamas vokišku „abitūros“) egzaminas ir kartu – stojamasis į aukštąsias mokyklas. Tad vieną „bendrumą“ jau radome. Kitas slepiasi giliau.

Spaudoje dažniausiai šis egzaminas vadinamas „lietuvių kalbos VBE“, tačiau juk oficialiuose dokumentuose jis – „lietuvių kalbos ir literatūros valstybinis (mokyklinis) brandos egzaminas“! Įdomu pastebėti, kad daugelį metų oficialiuose dokumentuose tikslu buvo įvardijamas „bendras lietuvių kalbos egzaminas“. Gal todėl, kad prie tautinių mažumų mokyklose tuo metu vykdymo valstybinės lietuvių kalbos brandos egzamino „ir literatūros“ tikrai netiko.

Literatūros „priedas“ pirmą kartą atsirado tik prieš keletą metų. 2002-aisiais ŠMM patvirtintose *Tautinių mažumų švietimo nuostatose* dar buvo planuojamas lietuvių kalbos raštingumo brandos egzaminas, vėliau tas raštingumas kažkur tyliai pradingo, o literatūros „žaibas“ trenkė tik 2011 metais, kai buvo patvirtinta nauja „bendro“ *Lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino programa* (plačiau galima pasiskaityti straipsnyje „Štai jums ir „bendras“ egzaminas – lietuvių literatūros ir kalbos...“, „Dialogas“, 2011 m. spalio 6 d., Nr. 36, į kurį jokios rimtesnės reakcijos taip ir nebuvo...).

Gal šis „literatūrinis“ egzaminas reikalavimas ir yra didelė jo problemų dalis? Ar tikrai visų mokyklų abiturientai turi laikyti vienodą lietuvių literatūros egzaminą, jei mokymo programos skiriasi? Dėl visiems vienodų lietuvių kalbos egzamino reikalavimų tikrai būtų mažiau diskutuojančiųjų.

Trečias bendrumo pasireiškimas yra tai, kad šį egzaminą abiturientas turi laikyti nepriklausomai nuo to, kuriuo lygiu – bendruoju ar išplėstiniu – jis mokėsi lietuvių kalbos ir literatūros mokykloje.

Tad trejetą „bendrumo“ aspektų jau žinome. Kas toliau? Laikas pažiūrėti į šio egzamino turinį ir vertinimą.

Problemėlės

Pradėkime nuo egzamino užduoties – pagal paskutinius „nurodymus“ bus net septyni skirtingi privalomi lietuvių autoriai, kuriais turės remtis egzaminuojamasis. Atsakymas į klausimą, kodėl jų skaičius taip padidėjo, aiškus, – kad visi abiturientai (o gal geriau sakyti – stojantieji į aukštąsias mokyklas, t. y. kandidatai?) lengviau rastų sau tinkamus literatūros kūrinius. Tad dalis užduočių bus orientuotos į tautinių mažumų mokyklas baigiančius abiturientus.

Toks didelis užduočių skaičius ne bendrina, bet dar labiau atskiria abiturientų grupes. Draugiškas patarimas lietuvių kalbos mokytojams lietuvių mokyklose: rengdami savo abiturientus šių metų brandos egzaminui, nepamirškite svarbių lietuvių autorių Adam Mickiewicz ir Czesław Miłosz.

Matematinė (o gal politinė?) tikimybė pamatyti šias pavardes egzaminu užduotyje yra

daug didesnė nei S.Nėries ar Maironio. Nenoriu šiuo metu diskutuoti, kiek minėtieji kūrėjai atitinka egzamino programos „lietuvių autoriaus“ reikalavimą, nes man įdomesnis kitas klausimas: ar gali abiturientas literatūros egzamino metu cituoti privalomą autorių originalo kalbą? Kaip į tai „reaguos“ vertinimo instrukcija ir ar visi vertintojai supras, kas parašyta? O jei į tas „septyniukes“ B.Pasternaką ar A.Achmatovą įtraukus?

Atskira tema – skirtingi vertinimo kriterijai. Kitaip tariant, galutinis darbo vertinimas priklausys ne nuo to, kas parašyta, bet nuo to, kas tai parašė. Ar ne keistoka atrodo? Jokių panašių pavyzdžių kitose šalyse tikrai nežinau... Net nebandykite kažkam artiname ar tolimame užsienyje aiškinti tokius stojamojo egzamino skirtingus vertinimo kriterijus: tikrai žinau – nebūsime suprasti. Šį tikrai lietuvišką išradimą reikėtų griežtai įslaptinti ir niekam apie jį neprisitari.

Deja, skirtingais vertinimo kriterijais problema nesibaigia – juk juos dar reikia taikyti... Iki šiol kažkodėl visas dėmesys skiriamas vertintojų mokymams. Tačiau yra dar kita „maža“ problemėlė – anksčiau visada būdavo vertinamas užkoduotas (t. y. anoniminis) egzaminas darbas, o dabar juk reikės žinoti, kuriam darbui kokius vertinimo kriterijus taikyti – reikės visus tautinių mažumų mokinių darbus atskirti ir juos vertinti atskirai! Kas tai padarys ir kada? Kokie mokytojai – dirbantys lietuvių ar lenkų mokykloje – vertins lenkų mokyklos abituriento darbą? Kaip jūs manote – kuriuo atveju vertinimas bus objek-

tyvesnis, egzamino rezultatai atitiks stojančiojo į universitetą žinias ir gebėjimus? Oi... nežinau aš „teisingo“ atsakymo. Abiem atvejais bus daug nepatenkintųjų ir todėl Vilniaus universiteto mintis įvesti stojamąjį lietuvių kalbos egzaminą nėra tokia jau šventvagiška.

Pora spontaniškų įžvalgų

Dar kartą permąstant, kas „bendrina“ šį lietuvių kalbos egzaminą, kyla netikėta mintis: ar matematikos egzaminas, laikomas Lietuvos ir Lenkijos vidurinių mokyklų abiturientų, nebus „bendresnis“ nei šis bendras lietuvių kalbos ir literatūros darinys? Ir turinio, ir vertinimo, ir paskirties atžvilgiu... Matematiką šioje įžvalgoje galima sėkmingai pakeisti į fiziką ar chemiją (gal tik istorijos egzaminas nelieskime).

Labai jau keistai atrodo ši paralelė. Žinant Lietuvos politikų „europinius“ siekius, nevalingai kyla mintis: o gal tai tik pirmas žingsnelis kelyje į „bendrus“ ES egzaminus?.. Vyresniesiems skaitytojams tai gali priminti O.Benderio didžiųjų Vasiukų planus. Bet man kažkodėl nėra linksma.

Jau nežinau, kur mus gali nuvesti dar vienas politinis kompromisas...

Algirdas ZABULIONIS,
švietimo konsultantas

Labai praktiška programa žmonėms be profesijos

Bronislovas BURGIS

Vilniaus meras – žurnalistas, Kauno meras – humanitaras, Klaipėdos meras – muzikantas...

Kiek žmonių šiuo metu dirba ne „pagal profesiją“? Daug! Gyvenimas mus vėto ir mēto. Gyvenimas greitas ir nenuspėjamas. Elektroninės technikos inžinierius vadovauja gimnazijai, statybos inžinierė vadovauja žiniasklaidos priemonės miesto skyriui, chemikė tapo edukologe, mechanikos inžinierė vadovavo socialinių mokslų fakultetui, mano mokslo draugas buvo sporto rūmų direktorius...

Abiturientai, jūs renkatės profesiją. O ar ruošiatės dirbti tai, ką gyvenimas pasiūlys? Kaip ruoštis?

Štai kaip:

1. Išmok keliauti. Greitai, lengvai pasiruošti kelionei, bet kurią akimirką psichologiškai būk pasirengęs keliauti į bet kurią pasaulio vietą, mokėti tiksliai, lengvai ir greitai spręsti bilietų, viešbučių, transporto, „kontaktų“, pinigų ir visas kitas kelionių problemas.

2. Išmok kalbėti. Aiškiai, įtaigiai, argumentuotai. Taisyklingai kirčiuok. Valdyk auditoriją. Prisirink „perliukų“ (patarlių, pokštų, citatų...), kuriais papuoši kalbą. Daugybė žmonių valgo gerą duoną su storu sluoksniu sviesto, užsidirbdami tai kalbomis...

3. Išmok rašyti. Taip greitai ir paprastai, kaip aš tai dabar darau. Rašyti neturi būti vargas, rašyti turi būti duona kasdieninė ir šventė. Išmok rašyti bent dviem kalbomis. Išmok rašyti ir lyrinius laiškus, ir dalykinius raštus.

4. Išmok naudotis informacine įranga. Telefonais, kompiuteriais, GPS, projektoriais, grotuvais... Išmok naudotis naujausiomis programinėmis priemonėmis. Išmok naudotis taip gerai, kad kiti tai pastebėtų ir gėrėtųsi.

5. Išmok rengtis. Tiksliai pagal orą, šalį, vietovę, dieną, darbą, aplinką... Žinok aprangos kodus, tiksliai jų laikykis. Išmok rengtis greitai, be stresų. Drabužinėje turėk tai ir tik tai, ko reikia.

6. Išmok maitintis. Tailande, Peru, Norvegijoje, Briuselyje ir Paryžiuje. Išmok maistu įtikti savo kūnui ir jausmui, išmok gauti tiek energijos, kiek reikia, išmok išvengti sveikatos problemų dėl maisto.

7. Išmok saugoti sveikatą. Sportuoti. Maudytis. Miegoti. Kvėpuoti. Vaikščioti. Prižiūrėti akis, odą, plaukus, dantis, nagus...

8. Išmok skirstyti laiką. Darbui. Poilsui. Pramogoms. Šeimai. Draugams ir priešams. Imti sau ir duoti kitiems. Viską paspartinti ir viską sulėtinti. Nieko nepamiršti. Neužsikasti smulkmenose. Matyti visą savo gyvenimą.

Jei viso to kaip reikant išmoksi, niekas nebeklaus (ar manęs klausia?), kokia tavo profesija. Visada gausi darbo ir už jį bus dosniai atlyginta. Jei neatlygins kiti, pats sau atlyginsi, nes gyvensi aukštai...

Burgis.lt

Paskelbtos pavyzdinės 2013 m. VBE užduotys

Pirmadienį (02 25) Nacionalinis egzaminų centras (NEC) savo tinklalapyje paskelbė pavyzdines 2013 metų valstybinių brandos egzaminų (VBE) užduotis.

Jas pristatydamas NEC informuoja, kad 2013 metais dalykų VBE užduotys yra rengiamos pagal atnaujintas ir 2011 m. liepos 1 d. švietimo ir mokslo ministro įsakymu (Nr. V-1197) patvirtintas Egzaminų programas. „Vadovaudamiesi šiomis programomis parengėme pavyzdines užduotis, jų atsakymų lapus ir užduočių vertinimo instrukcijas. Jos skelbiamos rubrikoje *Brandos egzaminai* → *Pavyzdinės užduotys ir atsakymų lapai*“, – praneša centras.

Pagrindinis pavyzdinių užduočių skelbimo tikslas – supažindinti su 2013 m. VBE užduočių struktūra, teikti informaciją apie užduoties atlikimo nurodymus ir trukmę, pateikti konkrečių uždavinių ir klausimų pavyzdžių, kuriais tikrinami mokinių gebėjimai atitinka patenkinamą, pagrindinį ir aukštesnįjį pasiekimų lygius, aprašytus Valstybinių brandos egzaminų kriterinio vertinimo nuostatų projekto prieduose.

NEC atkreipia dėmesį, kad 2013-ųjų pavyzdinės užduotys yra parengtos naudojantis ankstesnių metų brandos egzaminų, bandomųjų egzaminų užduočių pavyzdžiais ir turimais šių užduočių statistiniais parametrais.

NEC ir „Dialogo“ inf.

Pozicija ir opozicija pasikeitė vietomis: kas keičiasi?

► Atkelta iš 1 p.

Prieš Seimo rinkimus mokytojų atlyginimų skaičiavimo tvarka Darbo partija susidomėjo ir į teismą kreipėsi ne tiek savo, kiek Eugenijaus Jesino vadovaujamos pedagogų profesinės sąjungos iniciatyva. Mat tokie tvarkai kategoriškai nepritarantys mokytojų atstovai ne kartą ragino ją atšaukti, tačiau ji ir šiandien tebegalioja.

Ginčija galiojančią tvarką

G.Steponavičiaus pasirašyta atlyginimų skaičiavimo tvarka, „darbiečių“ manymu, yra keistina dėl kelių priežasčių. Ieškinyje Darbo partijos frakcijos nariai tvirtina, jog plačios koeficientų nustatymo ribos ir ugdymo įstaigų vadovų diskrecijai paliktas konkrečių koeficientų dydžių nustatymas sudaro sąlygas žemesnę kvalifikacinę kategoriją ir mažesnį stažą turinčiam mokytojui taikyti realiai didesnę koeficientą ir nustatyti didesnę atlyginimą nei gauna aukštesnę kvalifikacinę kategoriją ir didesnę pedagoginio darbo stažą turintis mokytojas. Tokios sąlygos, „darbiečių“ nuomone, galimai prieštarauja Konstitucijai ir Švietimo įstatymui.

Pedagogų darbo apmokėjimo tvarkos aprašą „darbiečiai“ ginčija ir dėl to, kad jį pasirašęs ministras galimai viršijo įstatymu jam nustatytą kompetenciją. Mat Darbo partijos narių manymu, tokius teisės aktus turėtų priiminėti Vyriausybės, o ne ministerijos vadovas.

Dėl visų minėtų priežasčių „darbiečiai“ prašo teismą pripažinti, kad minėtas švietimo ir mokslo ministro įsakymas prieštarauja įstatymams ir yra negaliojantis.

Tarėsi dėl taikos

Jeigu švietimo ir mokslo ministro įsakymą, kuriuo vadovaujantis skaičiuojami keliasdešimtys tūkstančių Lietuvos pedagogų atlyginimai, DP parlamentariai laiko netin-

kamu, tai kodėl jo nepakeičia? Juk jų deleguotas ministras ministerijai vadovauja jau bemaž tris mėnesius. Reikalas juk visai nesudėtingas – parlamentarams tereikia atsakyti ieškiniui, o D.Pavalkiui – pasirašyti įsakymą, kuriuo jis G.Steponavičiaus nustatytą tvarką pripažintų negaliojančia ir paskelbtų naują – Konstitucijai, Švietimo įstatymui ir profesinių sąjungų reikalavimams neprieštaraujančią, su Finansų bei Socialinės apsaugos ir darbo ministerijomis suderintą – mokytojų darbo apmokėjimo tvarką.

Tačiau, užuot šitaip padarę, DP atstovai Švietimo ir mokslo ministerijoje rengia pasitarimus dėl taikos sutarties. „Dialogo“ žiniomis, viename iš jų dalyvavo ne tik ministerijos, bet ir Darbo partijos frakcijos Seime bei profesinių sąjungų atstovai. Panašu, jog pasitarimų tikslas – į taikos sutarties rengimą įtraukti pedagogų profesinės sąjungas, kad, sutarčiai įsigaliojus, jos nekeltų triukšmo. Juk 48 mln. litų, kurių, E.Jesino vadovaujamos profesinės sąjungos nuomone, reikia, kad būtų panaikintos koeficientų „žirklės“, parlamentariai ir ministras vargu ar sukrapštyt.

Ieškinių atsisakyti neketina

Paprastą klausimą: kodėl neatsisakote ieškinių ir neįpareigojate savo deleguoto ministro D.Pavalkio paskelbti įsakymą negaliojančiu bei pakeisti jį geresniu, – „Dialogas“ uždavė visiems devyniems ieškinių teismui pasirašiusiems Darbo partijos parlamentarams. Atsakymą gavo tik vieną. Užuominų apie galimą taikos sutartį Seimo Pirmininko pavaduotojo Vytauto Gapšio patarėjos Agnetos Lobačevskytės laiške ir su žiburiu nerasi. Atvirkščiai – atsakymas pulsuoja principingumu, ryžtu rasti tiesą, o ne siekiu kaip nors susitarti.

Pasak A.Lobačevskytės, ieškinių atsisakymas turėtų negrįžtamas pasekmes, nes ateityje dėl minėtos mokytojų atlyginimų

skaičiavimo tvarkos kreiptis į teismą nebūtų leidžiama. „Mes jokių būdu nesiteisiame su mūsų partijos deleguotu ministru, priešingai, mes norime teisiniu, logišku ir pagrįstu keliu išspręsti problemą, kurią sukūrė tuometinis ministras Gintaras Steponavičius, – teigia Seimo vicepirmininko patarėja. – Todėl atsižvelgiant į šias aplinkybes bei į tai, kad tik teismas galėtų teisingai, be jokio politikavimo išspręsti minėtą ginčą, mes neketiname atsisakyti savo – Darbo partijos frakcijos narių – ieškinių. Dar daugiau, net jeigu teismas priimtų nepalankų ir nepagrįstą sprendimą mokytojams, mes – Darbo partijos frakcijos nariai – svarstyume visas teises ir politines galimybes, kad mokytojai gautų teisingą apmokėjimą už savo darbą.“

Ką gi, „darbiečių“ ketinimai mokytojams yra palankūs. Kaip jie bus įgyvendinami, paaiškės, kai teismas patvirtins sudarytą taikos sutartį arba pradės parlamentarų ieškinį nagrinėti iš esmės.

Uždavinį apie kadencijas sprendžia jau 15 metų

Daugelis mokyklų vadovų pastarosiomis dienomis diskutuoja ir dėl Valentino Stundžio pateikto Švietimo įstatymo pataisos projekto. Buvęs anos kadencijos Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininkas vasario pradžioje įregistravo projektą, kuriam įsigaliojus, darbo sutartys su švietimo įstaigų vadovais taptų terminuotos. Kitaip tariant, parlamentaras siūlo išspręsti direktorių kadencijos klausimą, kurį pedagogų profesinių sąjungų „paraginami“ Lietuvos seimai ir vyriausybės „sprendžia“ jau daugiau nei 15 metų.

Pasak V.Stundžio, savivaldybių ir valstybinių švietimo įstaigų vadovai yra skiriami konkurso būdu, tačiau jų pareigų trukmė nėra ribojama. Dažnai švietimo įstaigose susidaro situacija, kad jų vadovai savo

pareigas eina iki senatvės pensijos ar dar ilgiau, nusistovi vienvaldystės tradicijos ir nepakeičiamumo kultūra. Tokia situacija, anot parlamentaro, nemotyvuoja švietimo įstaigų vadovų tobulėti, diegti inovatyvias vadybos formas ir metodus, rūpintis švietimo įstaigos gerais rezultatais, kartais kyla įtampos bendruomenėse.

„Įstatymu nustačius švietimo įstaigų vadovų kadencijos trukmę jų vadovai būtų labiau motyvuoti tobulėti, rūpintis gerais švietimo įstaigos rezultatais bei bendruomenės savijauta, dėmesiu pedagogams ir visam personalui. Kadencijos trukmei pasibaigus, būtų organizuojamas viešas konkursas, kuriame galėtų dalyvauti ir buvęs įstaigos vadovas. Taigi vadovams, gerai atliekantiems savo pareigas, nebūtų užkirstas kelias ir toliau vadovauti švietimo įstaigai“, – tikina V.Stundys.

V.Stundys: šiek tiek vėluoju

„Kodėl 4 metus valdančiai daugumai priklausęs ir naujos Švietimo įstatymo redakcijos priėmimui dirigavęs vienas iš Tėvynės sąjungos vadovų tokį pasiūlymą pateikė tik atsidūręs opozicijoje? Nejaugi buvimas opozicijoje taip greitai keičia politikų požiūrius?“ – svarsto mokyklų vadovai.

„Dialogą“ V.Stundys tikina, kad jo požiūris į vadovų kadencijas nepasikeitė – nuostata apie terminuotas sutartis buvo įrašyta ne tik į rinkimų, bet ir į A.Kubiliaus Vyriausybės programą.

„Pasiūlymą nustatyti direktorių kadencijas mūsų frakcijos nariai Seimui teikė svarstant naujos redakcijos Švietimo įstatymą, – sako V.Stundys. – Tačiau tuomet komitetas šiam pasiūlymui nepritarė, nes buvo galvojama apie kadencijų taikymą viso biudžetinio sektoriaus įstaigų vadovams.“

Pasak V.Stundžio, Sveikatos priežiūros įstaigų įstatyme jau įrašyta, kad ligoninių, poliklinikų bei kitų sveikatos priežiūros įstaigų, kuriose dirba daugiau nei dešimt sveikatos priežiūros specialistų, vadovai į darbą priimami viešo konkurso būdu penkeriems metams. „Panaši vadovų įdarbinimo tvarka turėtų galioti ir švietimo sistemoje“, – sako parlamentaras. Jis tikina, jog jo pateiktas pasiūlymas tėra šiek tiek vėluojantis bandymas įgyvendinti senokai pedagogams duotus įsipareigojimus.

Argumentai ir sprendimai

Apie būtinumą nustatyti kadencijas ne tik mokyklų, bet visų biudžetinių įstaigų vadovams kalba ne tik opozicijos, bet ir valdančiųjų atstovai. Darbo partijos atstovės Algimantos Pabedinskienės vadovaujama Socialinės apsaugos ir darbo ministerija rengia įstatymo projektą, kurio tikslas – suvienodinti vadovų skyrimo tvarką ir nustatyti kadencijas. Seimo Valstybės valdymo ir savivaldybių komiteto pirmininko „darbiečio“ Valentino Bukausko manymu, įstaigų vadovų kaita – pozityvus dalykas. Jo įsitikinimu, optimali kadencijos trukmė būtų penkeri metai.

Vis dėlto teigti, kad darbo sutartys su švietimo įstaigų vadovais netrukus taps terminuotos, būtų per drąsu – Lietuvos politikų sprendimams jų pačių išsakomi argumentai dažnai jokios įtakos neturi.

Vytautas STRAZDAS,
„Dialogo“ apžvalgininkas

Savižudybės: viena skaudžiausių mūsų visuomenės problemų

Janas HILBIGAS – vokiečių tautybės gydytojas, jau kelerius metus gyvenantis Lietuvoje. Kaip ir daugumą jaunų žmonių, jį į svetimą kraštą atviliojo meilė. Vedęs lietuvaitę, susilaukęs dviejų sūnelių ir puikiai išmokęs lietuviškai, medikas sėkmingai gilina savo atsakingos profesijos paslaptis. Tai – romantiškoji mūsų rašinio dalis.

Šios publikacijos tema, deja, ne tokia šviesi. Mat jau kuris laikas J.Hilbigas tiria labai skaudžią mūsų visuomenės problemą – savižudybes. Drauge su savo kolegomis iš Vilniaus universiteto Psichiatrijos klinikos gydytojas visuomenei neseniai pateikė ilgalaikių mokslinių-medicininių analizių duomenis.

Ką gi byloja liūdnoji statistika?

Teiginys, kad lietuviai yra savižudžių tauta, toks nuvalkiotas, kad nebesinori jo kartoti, tačiau statistiniai duomenys kalba patys už save...

Taip, jie kalba patys už save: 2011 metais savo noru iš gyvenimo pasitraukė daugiau nei tūkstantis Lietuvos gyventojų – tai viena gyvenvietė! Per pirmąjį 2012-ųjų pusmetį – bene pusė tūkstančio. Šiurpiausia tai, kad anapilin pasitraukia daug jaunimo. Savižudybės yra tapusios tikra mažų Lietuvos miestelių ir kaimų rykšte. Tačiau, nepaisant sukrečiančios statistikos, Lietuvoje per mažai gilinamasi į ketinimų ir mėginimų žudytis paplitimą bei kitus su savanorišku išėjimu iš gyvenimo susijusius veiksnius. O neturint tokių žinių, tiesiog neįmanoma sukurti efektyvesnės savižudybių prevencijos sistemos.

Gal tas spragas bent kiek užpildė jūsų su kolegomis atlikti tyrimai? Papasakokite, ką jie atskleidė.

Mūsų tyrimo objektas apėmė ne visą šalį – tik sostinę. Tačiau gauti rezultatai – atspindys to, kas vyksta visur. Tai va: per tirtus metus savižudiško elgesio Vilniuje buvo griebęsi apie 1000 gyventojų (tai tik tie duomenys, kurie buvo įregistruoti oficialiai, išskvietus pagalbos tarnybas). Aišku, iš gyvenimo pasitraukė ne visi 1000, tačiau jau vien faktas, kad savižudiškus ketinimus puoselėja ar pakelti prieš save ranką pamėgina šitoks skaičius žmonių, itin iškalingas. Kiek daug yra gyvenimu nusivylusių žmonių!

Kokioms gyventojų grupėms, tyrimo duomenimis, savižudiškas elgesys būdingiausias?

19–34 metų amžiaus jaunuoliams ir vyrams bei 10–18 metų amžiaus mergaitėms ir merginoms. Dar konstatavome štai ką: jeigu kuris jaunas žmogus tik ketina ar pamėgina savo noru pasitraukti iš gyvenimo, metams bėgant jo savižudiškas elgesys tampa vis pavojingesnis ir dažniau baigiasi mirtimi. Tokius savo ketinimus įgyvendinti dažniau „pasiseka“ stipriai lyčiai.

Tikslų mėginančių prieš save pakelti ranką asmenų skaičių nustatyti nėra lengva. Pirmia, ne visi mėginusieji žudytis kreipiasi į gydymo įstaigas. Antra, net jiems ten patekus, nėra lengva nustatyti, ar save žalojantis elgesys ištis yra susijęs su noru mirti. Gal „savižudis“ tenorėjo pagąsdinti aplinkinius?

Savižudybių skaičiumi Lietuva lenkia panašios socialinės ir ekonominės padėties šalis. Suicidiniu požiūriu tris kartus viršijame ES vidurkį, 12–13 kartų – tokias valstybes, kaip Graikija ar Kipras, pustrė-

čio karto – kaimyninę Lenkiją. Mūsų skirtumas nuo kitų Baltijos šalių ne toks jau didelis, bet vis vien pirmaujame. Nepaisant to, efektyvios savižudybių prevencijos sistemos pas mus vis dar nėra...

Taip, efektyvumo stinga. Ir tai paliudija kad ir toks šiurpus faktas, jog 1 proc. stacionare dėl tyčinio susižalojimo besigydyusių pacientų per kitus 12 mėnesių, o mažiausiai 3 proc. – per artimiausius 5 metus vėl prieš save pakelia ranką. Mokslininkai yra nustatę, kad rizika, jog pirmąsyk pabandę nusižudyti asmenys pamėgins savo bandymą pakartoti, yra šimtą kartų didesnė už įprastinę. Daugiausia vėl pamėginama griebtis savižudybės per pirmuosius metus po ankstesnio nenusiokusio žingsnio.

Užsienyje atlikti tyrimai atskleidė idomias tendencijas. Pavyzdžiui, kad mėginimų nusižudyti skaičiai amžiaus ir lyties požiūriu pasiskirsto visai kitaip negu įvykusių savižudybių skaičiai.

Štai mano gimtojoje Vokietijoje maždaug vienas iš dešimties mėginimų nusižudyti baigiasi letaline baigtimi. Vokiečių moterys ir jaunimas bando pakelti prieš save ranką dažniau negu vyrai ir senukai, tačiau stipriosios lyties ir brandesnio amžiaus asmenų savižudiški veiksmai dažniau baigiasi mirtimi. Panašios tendencijos vyrauja ir kitose stipriai išsivysčiusiose šalyse, tokiose, kaip Švedija ar JAV. Taigi, nagrinėjant mėginimą žudytis kaip rimtą visuomenės psichinės sveikatos problemą, ryškėja visai kita pagrindinė rizikos asmenų grupė: dažniausiai nusižudo vyresnio amžiaus vyrai, o štai mėgina nusižudyti – paauglės merginos.

Žiniasklaida dažniausiai pateikia informaciją apie tai, kiek žmonių savo valia užbaigė gyvenimą. Apie mėginančiųjų žudytis veiksmus beveik neužsiminama. O juk tai žmonės, kuriems dar turime galimybių padėti!

Su kolegomis gilindamiesi į suicido problemą padarėme išvadą, kad nemirtinų savižudiško elgesio atvejų yra apie 9 kartus daugiau negu letalinių baigčių. Taigi mėginimas žudytis yra daug platesnis reiškinys negu nusižudymo faktas. Jaunimas daug dažniau už vyresnio amžiaus asmenis ketina ar pabando pakelti prieš save ranką. Paaugliško amžiaus merginų vienas savižudybės atvejis tenka 33 bandymai nusižudyti. O vyresnio amžiaus asmenų šie skaičiai beveik susilygina.

Kokios pagrindinės priežastys, Jūsų nuomone, lemia tokį didelį savižudybių Lietuvoje skaičių?

■ J.Hilbigas

Vienareikšmiškai atsakyti, manau, nesimintų niekas. Nes ne vien ekonominės priežastys tai lemia. Aišku, skurdus egzistavimas provokuoja niūrias mintis, bet jis tikrai nėra vienintelė priežastis nubauti save mirtimi, kaip kai kurie žmonės mano. Sakyčiau, gal kažkiek įtakos turi ir geografinė šalies padėtis, ir politinė jos istorija (tautai teko šitiek išgyventi!), ir nesibaigiančios neigiamos socialinės permainos. Tačiau, imant atskirą žmogų, dar prisideda konkrečios sunkios gyvenimiškos situacijos, nesantaikos šeimoje ir nemalonumai darbe, psichikos nestabilumas ir ligos, paveldėtas polinkis į suicidą, asmens vienišumas, uždarumas ir t. t. Suicidą paprastai pagimdo ne viena priežastis, o visa jų samplaika...

Vokietijoje į savižudybių prevenciją žvelgiama labai rimtai. Kokią gerąją patirtį Lietuva galėtų perimti?

Mano tėvynėje irgi netrūksta savižudžių, bet, žinoma, tokio plataus suicido masto, kaip Lietuvoje, nėra. Gal dėl to, kad labiau išplėtotą psichiatrinę pagalbos sistemą.

Dviejuose Vokietijos regionuose – Niurnberge ir Viurcberge kelerius metus vykdėtas eksperimentas, kurio tikslas buvo visais įmanomais būdais užkirsti kelią suicidiniams reiškiniams. Pirmiausia bandyta apriboti žmonėms galimybes prieiti prie išorinių žalojančių veiksnių: mažintos vaistų pakuotės, kad būtų sunku iškart išgerti didesnę medikamentų kiekį ir nusinuodyti; populiarios vietos, kurias savižudžiai pasirinkdavo suicidiniams aktams, imtos saugoti, užtvėriamos ir t. t. Tačiau svarbiausia skirtas didelis dėmesys tam, kad ribinę situaciją priėjusiems žmonėms laiku būtų ištiesiama pagalbos ranka. Atpažinti potencialius savižudžius buvo specialiai apmokyti vadinamieji „visuomeniniai vartininkai“, t. y. žmonės, kurių profesijos suteikia galimybių plačiai bendrauti. Tai – policininkai, dvasininkai, pedagogai, šeimos gydytojai. Jie buvo mokomi atpažinti suicidinio elgesio apraiškas, laiku į jas sureaguoti ir suteikti kvalifikuotą pagalbą.

Buvo plačiai išvystyta viešųjų ryšių kampanija, per žiniasklaidą daug kalbėta savižudybių prevencijos temomis.

Rezultatai netruko pasireikšti: minėto

eksperimento regionuose savižudybių sumažėjo trečdaliu. Patirtį iš Niurnbergo ir Viurcburgo jau perėmė estai, vengrai, airiai. Ir Lietuvai vertėtų ja pasidomėti.

Nepasakyčiau, kad Lietuvoje nėra sukurta prevencinių priemonių sistemos. Ji yra, tik nepavyksta visų priemonių sujungti į organizuotą visumą. Kol kas psichinių ligų gydymas Lietuvoje yra labiau medikamentinis negu psichoterapinis. Nors psichoterapinio gydymo efektas, užkertant kelią savižudybėms, dažnai yra efektyvesnis negu vaisto vartojimas.

Psichoterapijos seansai turėtų būti kompensuojami.

Jūsų mintys savižudybių prevencijos tema, išsakytos Lietuvos moterų draugijos ir Vilniaus miesto savivaldybės tarybos Sveikatos komiteto surengtoje konferencijoje, sulaukė didžiulio klausytojų susidomėjimo. Renginyje dalyvavo gausybė pedagogų ir tėvų iš visos Lietuvos.

Ką galėtumėte patarti tiems su jaunosios kartos ugdymu susijusiems specialistams, kuriems minėtos problemos labai rūpi?

Tiesiog būti atidiems ir nepalikti be dėmesio pasikeitusio jauno žmogaus elgesio. Jeigu iki tol buvusio ramaus paauglio veiksmai bei laikysena aiškiai pasikeitė (tapo neramus, nervingas, dažnai kintančių nuotaikų) – nenumokite ranka. Kažkas nenormalaus moksleivio gyvenime būna atsiradę ir tada, kai jis tampa abejingas, nesišypso, dėl nieko nesi-džiaugia. Patyrinėkite: gal jis pradėjo vartoti kvaišalus (o šie labai didina savižudiško elgesio riziką). Klasių vadovai turėtų pasidomėti, ar moksladraugiai nekamuoja paauglio patyčiomis, ar jis nėra išstumtas iš kolektyvo, ar netapo vienišas. Paauglių motyvaciją žudytis dažnai nulemia sunkios psichologinės krizės šeimoje, nesutarimai su tėvais ir pan.

Laiku suteikus pagalbą, psichologinės krizės paprastai būna įveikiamos, taigi suicidinio elgesio pagrindas išnyksta. Apskritai daugelis jaunų žmonių elgiasi labai impulsyviai, siekdami savižudybe užbaigti savo kančias pasikliauja vien jausmais, emocijomis – logika čia nukeliauja į antrąjį planą.

Kalbėjosi **Dana DOVYDAITYTĖ**

KLAUSIATE? ATSAKOME!

Ar galima skirti drausminę nuobaudą už buitinį konfliktą?

Gyvenu kaime, dirbu mokykloje. Buitinio konflikto su kaimyne metu trūko kantrybė, todėl pasiėgiau tikrai nederamai. Kadangi kaimynė ir mokyklos direktorė yra draugės, mano darbdavė pareikalavo rašyti pasiaiškinimą ir pagrasino atleisianti mane iš darbo dėl šiurkštaus drausmės pažeidimo.

Ar verta man rašyti pasiaiškinimą? Ar turi direktorė teisę atleisti mane iš darbo?

Pasiaiškinimą, kurį pateikti prašo darbdavys, rašyti yra verta. Be to, šiam darbui verta skirti rimtą dėmesį, nes rašydamas pasiaiškinimą atmestinau arba jo visai nerašydamas darbuotojas pakenkia sau – tokiu atveju drausminę nuobaudą darbdavys gali skirti nesiaiškindamas ir nesigilindamas į padaryto ar tik tariamai padaryto nusižengimo aplinkybes. Darbo kodekso nuostatos, įpareigojančios darbdavį prieš skiriant drausminę nuobaudą raštu pareikalauti, kad darbuotojas raštu pasiaiškintų dėl darbo drausmės pažeidimo, paskirtis yra sudaryti darbuotojui galimybę pranešti darbdaviui visas aplinkybes, reikšmingas nuobaudai parinkti bei apsispręsti, skirti ją ar ne.

Tačiau, rašant pasiaiškinimą, verta atkreipti direktorės dėmesį į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (LAT) Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos išaiškinimą bylos Nr. 3K-3-562/2012 (2012 12 14) nutartyje. Išaiškinimo esmė yra ta, jog netinkamas darbuotojo elgesys buitinio, su darbo funkcijomis nesusijusio, konflikto metu nesuteikia darbdaviui teisinio pagrindo kvalifikuoti darbuotojo elgesio kaip šiurkštaus darbo pareigų pažeidimo.

Minėtoje nutartyje LAT išaiškino, jog darbuotojo veiksmai, tiesiogiai pažeidžiantys žmonių konstitucines teises ir laisves, įstatyme priskirti prie šiurkščių darbo drausmės pažeidimų, kurie suteikia darbdaviui teisę be įspėjimo atleisti darbuotoją (Darbo kodekso 136 str. 3 dalies 1 punktą). Veiksmai, tiesiogiai pažeidžiantys žmonių konstitucines teises ir laisves, paprastai suprantami kaip veiksmai, kuriais pažeidžiamos Konstitucijoje nustatytos žmogaus teisės ir laisvės, pavyzdžiui, teisė į žmogaus asmens neliečiamumą, privataus gyvenimo neliečiamumą, nuosavybės neliečiamumą, laisvė reikšti įsitikinimus ar kt. Tokie darbovietėje ar kitoje vietoje, kurioje darbuotojas yra dėl darbo funkcijų vykdymo, darbuotojo atlikti veiksmai laikomi šiurkščiu darbo pareigų pažeidimu nepriklausomai nuo to, kieno – lankytojo, intereso ar kito asmens – atžvilgiu tie veiksmai atlikti.

Tačiau LAT nurodė, kad šiurkštūs darbo pareigų pažeidimai turi būti susiję su darbuotojui priskirtų darbo funkcijų atlikimu. „Nepagarbus elgesys su kitais žmonėmis yra nepateisinamas geros moralės, priimtinos viešai reikšiamos kultūros normomis, tačiau tai nesuteikė teisinio pagrindo atsakovui kvalifikuoti ieškovo elgesio šiurkščiu darbo pareigų pažeidimu pagal DK 235 str. 2 dalies 1 punktą“, – nurodė teismas.

Ar laikinas nedarbingumas įsiskaito į išbandymo terminą?

Priimdamas dirbti mokytoju direktorius man nustatė išbandymo terminą. Padirbėjęs savaitę susirgau ir sergu jau bemaž mėnesį. Ar į nustatytą išbandymo terminą įsiskaitys mano laikino nedarbingumo dienos?

Vadovaujantis Darbo kodekso 106 str. 3 dalimi, į išbandymo terminą neskaitomi visi laikotarpiai, kai darbuotojas nebuvo darbe.

Ar teisėta už kelis pažeidimus skirti vieną nuobaudą?

Mokyklos direktorius man skyrė vieną drausminę nuobaudą už kelis darbo drausmės pažeidimus. Esu įsitikinusi, kad padariau tik vieną pažeidimą, o dėl kitų neva pažeidimų nesutinku ir ketinu kreiptis į Darbo ginčų komisiją (DGK). Ar turėjo direktorius teisę vieną drausminę nuobaudą skirti už kelis, jo manymu, pažeidimus? Kaip mano skundą turėtų nagrinėti DGK?

Vadovaujantis Darbo kodekso (DK) 236 str., drausminės nuobaudos gali būti taikomos tik darbo drausmės pažeidimą padariusiam darbuotojui. Įstatymuose ir kituose darbo drausmę reglamentuojančiuose norminiuose darbo teisės aktuose tokia atsakomybė gali būti nustatyta ir už kitas pražangas. DK 239 straipsnyje nustatyta, kad už kiekvieną darbo drausmės pažeidimą galima skirti tik vieną drausminę nuobaudą. Jei paskyrus drausminę nuobaudą darbuotojas toliau pažeidžia darbo drausmę, drausminė nuobauda gali būti skiriama pakartotinai.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (LAT) Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija bylos Nr. 3K-3-594/2012 (2012 12 20) nutartyje išaiškino, kad toks DK nustatytas reglamentavimas, be kita ko, reiškia, jog viena drausminė nuobauda gali būti skiriama tiek už vieną, tiek už kelis darbo drausmės pažeidimus. „Tokia išvada leidžia suformuluoti taisyklę, kad tuo atveju, kai viena drausminė nuobauda paskirta už kelis darbo drausmės pažeidimus, teismas turi aiškinti kiekvieno pažeidimo padarymo faktą ir ar jis yra pagrindas skirti drausminę nuobaudą“, – pareiškė LAT.

Manytina, jog panašia taisykle turėtų vadovautis ir Jūsų pareiškimą svarstysianti Darbo ginčų komisija.

Parengė Vytautas STRAZDAS

AKTUALU

Lietuviškų mokyklų likimas Lenkijoje dar nenulemtas?

Į Lenkijos lietuvių pagalbos šauksmą dėl kylančios grėsmės trims lietuvių mokykloms (žr. „Dialogas“, Nr. 8) viešai sureagavo vienas–du Lietuvos politikai, o Nepriklausomybės Akto signatarai Birutė Valionytė, Romualdas Ozolas, Bronislovas Genzelis bei Sąjūdžio iniciatyvinės grupės narys Alvydas Medalinskas nuvažiavo padėties aiškintis į vietą.

Ne tik finansines skyles reikia lopyti

A.Medalinskas grįžęs iš Punsco *Facebooke* pasidalino savo įžvalgomis.

„Visos tos Lenkų rinkimų akcijos ir jų politikų bei gynėjų ašaros, jog lenkams Lietuvoje yra blogai, skamba juokingai, lyginant su tuo, kokias „geras“ sąlygas lietuvių bei vystyti ir puoselėti turi Lenkijos lietuviai. Keista, kad apie tai nesugeba pasakyti mūsų valdžia, ši ar buvusi prieš tai, parengti Memorandumo, kur būtų palygintos lenkų sąlygos Lietuvoje ir lietuvių Lenkijoje.

Negalima užsiimti tik finansinių skylių lopymu, kalbant apie lietuvių mokyklų, kitų lietuvių kultūros židinių finansavimą. Reikalinga rimta programa lietuvių išsugojimui ir puoselėjimui už Lietuvos ribų, jau nekalbant, kad reikalinga tokia programa ir pačioje Lietuvoje – Pietryčių Lietuvoje.

Suprantu, kaip nelengva vietos valdžiai Punske pasipriešinti centrinės Varšuvos valdžios diktatui ir neuždaryti mokyklų, negavus centrinės valdžios žadėtų lėšų, bet tikiu, kad bus rastas toks sprendimas, kuris leis lietuviams išlaikyti šias mokyklas su Lietuvos valdžios ir visuomenės pagalba“, – rašo A.Medalinskas.

Ką sako Punsco viršaitis?

Punsco valsčiaus viršaitis Vytautas Liškauskas bando raminti.

Antradienį (02 26) jis pranešė, kad galutinis sprendimas uždaryti dar tris lietuviškas mokyklas (Navinykų, Pristavonių ir Vidugirių) Lenkijoje nebus priimtas bent kelis pastaruosius mėnesius.

„Mes galime priimti nutarimą dėl ketinimo uždaryti mokyklas. Jeigu už tai bus nubalsuota, dar mažiausiai tris mėnesius tai liks atviras dalykas – galutinį sprendimą dėl uždarymo turėtume priimti iki gegužės pabaigos, kad liktų trys mėnesiai

iki rugsėjo 1 dienos atleisti žmones iš darbo“, – antradienį BNS sakė V.Liškauskas.

Jis teigė pastarosiomis dienomis lietuviškų mokyklų finansavimo klausimą dar kartą iškėlęs pokalbiuose telefonu su Lenkijos švietimo viceministru ir Palenkės vaivadijos vaivada.

„Jei priimsime nutarimus dėl ketinimų uždaryti tris mokyklas, per tris mėnesius ieškosime papildomo finansavimo galimybių Lenkijos pusėje. Ar pavyks, sunku dabar pasakyti“, – sakė V.Liškauskas.

Lietuvos premjeras irgi važiuos

Aptarti lietuviško švietimo Lenkijoje su viršaičiu kitą savaitę žada vykti ir Lietuvos premjeras Algirdas Butkevičius, kurio vadovaujama Vyriausybė svarsto galimybę skirti iki 400 tūkst. litų iš Lietuvos biudžeto.

„Mes turėsime susitikimą kitą savaitę ir aptarsime ne tik trumpalaikį tų mokyklų finansavimo klausimą. Reikia žinoti, koks moksleivių skaičius bus po kelerių metų, ir rasti susitarimą, kad ši problema nekiltų mokslo metų viduryje arba pereinant į kitus metus“, – Lietuvos radijui sakė A.Butkevičius.

Lietuvos premjeras taip pat teigė, kad šiuo klausimu bus kalbama ir su Lenkijos vyriausybe.

Uždarius tris minėtas nedideles mokyklas, Lenkijoje lietuviškai būtų galima mokytis tik Punsco Dariaus ir Girėno mokykloje, Punsco Kovo 11-osios licėjuje ir Seinuose esančioje „Žiburio“ mokykloje, kuri gyvuoja tik Lietuvos finansinės pagalbos dėka.

Lenkijoje per dešimtmetį buvo uždaryta pusė lietuviškų mokyklų. Šiuo laikotarpiu Krasnagrūdės ir Krasnavo mokyklose panaikintos lietuviškos klasės, uždarytos Agradnykų, Klevų, Ramoniškių, Vaitakio mokyklos.

„Dialogo“ inf.

KONFERENCIJOS

Apie vitamino C kiekį ir...

Šiaulių Simono Daukanto gimnazijoje įvyko (02 22) jau tradicine tapusi respublikinė moksleivių gamtos mokslų konferencija. Dalyvavo ne tik Šiaulių miesto, bet ir Kau-no, Joniškio, Raseinių, Tauragės mokyklų mokiniai.

Jau keletą metų konferencijoje dalyvauja Šiaulių universiteto Gamtos mokslų fakulteto profesorė dr. Asta Klimienė ir prof. habil. dr. Ramutis Klimas. Jų vadovaujami studentai konferencijoje pristatė savo tiriamuosius darbus apie arklių terapiją bei naminių paukščių embriogenezę. Konferenciją savo darbais papuošė Šiaulių profesinio rengimo centro moksleiviai, jie pristatė darbų parodą apie ekologiškas interpretacijas (vadovė Loreta Vernienė).

Konferencijos dalyviams buvo įdomu ir aktualu sužinoti apie kofeino kiekį skirtinguose gėrimuose, vitamino C kiekį obuoliuose, magnetinį kalkių šalinimo būdą, vaismedžių priežiūrą ir dar daug įvairių dalykų. Moksleivių ir jų mokytojų darbų temos pačios įvairiausios – nuo vandens taršos matavimų iki liepsnos ir dūmų slopinimo žemo dažnio virpesiais. Susirinkę moksleiviai ir mokytojai pasidalino savo darbais ir idėjomis, sužinojo naujų dalykų bei užmezgė naujų pažinčių.

Fizikos mokytoja Vilma GRIGELIENĖ, chemijos mokytoja Zina RAMANAUSKIENĖ

Demokratijos pavidalai

Mes pasitarėme – ir aš nusprendžiau.

Aš nusprendžiau – o dabar pasitarkime.

Kęstutis MILIAUSKAS

Brandos egzaminą blaško politiniai vėjai

Kritišką nuomonę apie valdančiųjų partijų politinės tarybos sprendimą pakeisti lietuvių kalbos ir literatūros egzaminą bei švietimo ir mokslo ministro padarytus pakeitimus viešai išsako vis daugiau Lietuvos politikų ir pedagogų.

V.Stundys: šitokio rango politikas visai neįkerta savo veiksmo pasekmių

Praėjusią kadenciją Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetui vadovavęs konservatorius Valentinas Stundys, dabartinis Seimo Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų frakcijos seniūno pavaduotojas, teigia, jog vasario dvidešimtoji – diena, kai švietimo ir mokslo ministras patvirtino lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminą pakeitimus, įeis į Lietuvos istoriją kaip gėdinga naujosios valdžios diena.

Pasak V.Stundžio, ministro patvirtinti lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminą palengvinimai begėdiškai nubraukia kelerių metų darbus, paneigia kultūrinės, edukacinės pastangas solidarizuoti visuomenę, didinti jos integracijos galimybes. „Ministro keisti raminiai, kad palengvinimai laikini, kelia nusistebėjimą, kad šitokio rango politikas visai neįkerta giluminių, esminių – kultūrinių – savo veiksmo pasekmių. Juk vienu kirčiu rėžiama per visus lietuvių kalbos mokymo atnaujinimo siekius, pastangas stiprinti lituanistinį ugdymą, siekti aukštesnės mokinių kultūrinės brandos. Su kuo būtų galima palyginti tokį sprendimą? Kultūrinė kontrrevoliucija? Sąmoningas regresas? Kultūrinė kapituliacija? Šliaužianti naujoji okupacija?“ – klausia parlamentaras.

V.Stundys mano, jog neteisi lygių galimybių kontrolierė, teigianti, esą dabar ne tas laikas, kad būtų galima kreiptis į teismą. „Juk mokiniai dvejus metus ruošėsi egzaminui ir staiga, likus porai mėnesių, kai jau nebeleidžia ir teisės aktai, keičiama jo

programa. Ir šimtą kart neteisus premjeras, kalbėdamas, kad opozicija, kritikuodama šią permainą, kelia destruktiją – slapta, patyliukais parengti, su jokiais ekspertinėmis institucijomis nediskutuoti egzaminą programos pakeitimai yra visuomenės skaldymo priežastis“, – interneto dienraštyje „Bernardinai.lt“ dėsto politikas.

G.Steponavičius: sprendimas priimtas be jokios ekspertinės ir teisinės analizės

Apie ketinimus švietimo ir mokslo ministro įsakymą, kuriuo lengvinamos lietuvių kalbos egzaminą užduotys tautinių mažumų moksleiviams, skūsti teismui praėjusį penktadienį (02 22) prabilo Seimo opozicija ir visuomeninių organizacijų atstovai.

Anot buvusio švietimo ir mokslo ministro liberalo Gintaro Steponavičiaus, ministro Dainiaus Pavalkio įsakymu numatytos išimtys reiškia, kad atsisakoma vieningo lietuvių kalbos ir literatūros egzaminą, o tai neatitinka Švietimo įstatymo nuostatos, kad „mokymosi pasiekimų

patikrinimai organizuojami vienodi visų mokomųjų kalbų mokyklų mokiniams“. Be to, liberalo nuomone, įsakymu pažeidžiami abiturientų teisėti lūkesčiai, nes mokslo metų pradžioje moksleiviai pasirašytinai yra supažindinami su egzaminą programa. Kiti teisės aktai, pasak buvusio ministro, draudžia likus keliems mėnesiams iki egzaminų sesijos pradžios daryti esminius pakeitimus.

G.Steponavičiaus teigimu, toks sprendimas priimtas „be jokios ekspertinės ir teisinės analizės“.

Pasak „Vilnijos“ draugijos vadovo Kazimiero Garšvos, su teisininkais konsultuojamasi dėl skundų teismui ir lygių galimybių kontrolieriui. „Tariamės, renkame duomenis, bus pateikta, kai sutvarkysime. Teismui turi patys abiturientai skūsti, turėsime dar derinti su advokatais“, – naujienų agentūrai BNS sakė K.Garšva.

S.Jurkevičius: sprendimai kaitaliojami pagal politinius vėjus

Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga skūsti ministro įsakymo teismui

kol kas neketina. Pasak laikinai vaiko teisių apsaugos kontrolierės pareigas einančios Aušrinės Burneikienės, artėjant egzaminams, nereikia kelti daugiau sumaišties. Tačiau ji neatmeta, kad ministro įsakymas teismui gali būti skundžiamas vėliau.

„Manychiau, kad jeigu Švietimo ir mokslo ministerija kitiems metams, prieš mokslo metų pradžią, nepakeis, nepataisys to savo sprendimo, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga, tikėtina, kreipsis į teismą“, – BNS kalbėjo ji.

Lengvatas, kuriomis politikų valia per lietuvių kalbos egzaminą galės naudotis tautinių mažumų mokyklų abiturientai, Vilniaus licėjaus direktorius Saulius Jurkevičius vadina dviejų dešimtmečių švietimo raidos nesusipratimu. „Per tiek nepriklausomybės metų valstybė vis dar nepajėgi garantuoti, kad švietimo sistema būtų stabili. Sprendimai kaitaliojami pagal politinius vėjus, – dienraštyje „Lietuvos rytas“ teigia direktorius. – Tiek metų gyvename nepriklausomoje valstybėje, tačiau visą tą laiką daliai mokinių sukuriamos išskirtinės sąlygos stojant į aukštąsias mokyklas. Kalbu apie kitakalbius. Normalioje valstybėje tokių dalykų negali būti.“ Pasak S.Jurkevičiaus, šioje situacijoje kenčia patys kitakalbiai mokiniai, visa valstybė, jos prestižas.

Sugrįš stojamieji egzaminai?

Praėjusį trečiadienį (02 20) Seime vykusiam Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto posėdyje savo nuomonę dėl šių metų lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminą išsakė ir Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto dekanas Antanas Smetona. Pasak jo, dėl egzaminą pokyčių dabar tenka stebėti gana painią situaciją: „Iš esmės tai du egzaminai, ką mums daryti?“

A.Smetonos teigimu, lietuvių kalbos egzaminas kartu yra ir stojamasis egzaminas. Kai kurias specialybes pasirinkusiems studentams šio egzaminą įvertinimas labai svarbus, mat sudaro net 60 proc. stojamojo balo. Dekanas pabrėžė: jei nebus rasta išeinių iš šios situacijos, bus siūloma įvesti privalomąjį stojamąjį lietuvių kalbos egzaminą.

„Dialogo“ inf.

P A R E I Š K I M A S

2013-02-21

Lietuvos švietimo įstaigų profesinė sąjunga (LŠIPS) reaguoja į viešojoje erdvėje pasirodžiusius Lietuvos švietimo darbuotojų profesinės sąjungos (LŠDPS) pranešimus apie neva pašalintus iš jos gretų narius, kurie iš tikrųjų yra LŠIPS nariai, pareiškia, kad LŠDPS veikėjai ryškiai peržengė savo kompetencijos ribas ir, pamindami pagrindinį profsąjungų principą – solidarumą, bando viešumoje diskredituoti kitos profesinės sąjungos – LŠIPS narius.

Buvęs Žemaitijos regiono profesinių sąjungų susivienijimas, 2013 01 24 reorganizuotas į Lietuvos švietimo įstaigų profesinę sąjungą, dar 2011 metų lapkritį sustabdė savo veiklą LŠDPS sudėtyje, o 2012 m. gruodžio 14 d. paskelbė apie savo išstojimą. Apie visus šiuos veiksmus labai gerai žinoma ir LŠDPS atstovams. Tačiau jie tęsia savo ankstesnę destruktinę, šmeižtą pagrįstą politiką: viešai deklaruodami norintys su-

vienyti profsąjungas, tikrovėje tiksliai siekia šių organizacijų supriešinimo ir susiskaldymo, menkindami kitos profsąjungos narius visuomenės akyse.

Dabartinis LŠDPS vadovas, negebėdamas efektyviai ir racionaliai organizuoti savo narių konstruktyviai veiklai, kuri būtų grindžiama sąžiningumo ir skaidrumo principais, jau bando šią organizaciją įpiršti kitai, stipresnei visais atžvilgiais profsąjungai (LŠPS) sau palankiomis sąlygomis. Šiais veiksmais LŠDPS vadovas parodo, kad šiuo metu Lietuvos švietimo darbuotojų profesinė sąjunga yra besiblaškanti, nerandanti savo kelio profsąjungų judėjime ir – tuo pačiu metu – kerštauja savo buvusiems nariams, nesibodinti nei šmeižto, nei šantažo kitaip manančiųjų atžvilgiu. Tokia LŠDPS veikėjų politika visiškai paneigia jų suvažiavime paskelbto pareiškimo teiginius dėl visų profesinių sąjungų vienybės siekio. Jų veiksmai akivaiz-

džiai parodo, kad visi minėtos organizacijos pareiškimai bei šūkiai apie vienybę yra deklaratyvūs ir populistiniai.

Lietuvos švietimo įstaigų profesinė sąjunga oficialiai pareiškia, kad būdama suvereni ir savarankiška organizacija, sukurta laisvo apsisprendimo pagrindu, neleis jokiai kitai organizacijai kištis į savo vidaus reikalus ir trukdyti vykdomai veiklai. Tam bus panaudotos visos teisinės priemonės, numatytos LR įstatymuose, ir apie neteisėtus veiksmus kitų profesinių sąjungų atžvilgiu bus informuotas ES švietimo profsąjungų komitetas. Taip pat pareiškime, kad esame atviri konstruktyviam dialogui bei bendradarbiavimui paritetiniais pagrindais, pagrįstiems sąžiningumo, skaidrumo ir teisingumo principais.

Lietuvos švietimo įstaigų profesinės sąjungos pirmininkų tarybos vardu LŠIPS pirmininkas
Eugenijus JESINAS

LŠIPS pirmininkų tarybos pareiškimas

2013 02 21, Telšiai

2012 m. rugsėjo mėnesį Zarasų krašto mokyklų, gimnazijų mokytojai streikavo prieš mokyklų valgyklų privatizavimą, mokyklinių autobusų atėmimą, nuolatinį lėšų stygių ugdymui, nenorą sudaryti kolektyvinę darbo sutartį ir pateko į DK (Darbo kodekso) pinkles. Teismas pripažino jų streikus neteisėtais. Kovodami už mokyklų išlikimą, už mokinį ir visavertį jo ugdymą suprantame, kad, nebūdami teisiškai „pasikaustę“, visi galime patekti į panašią situaciją.

LŠIPS palaiko nukentėjusius ir ne dėl savo gerovės kovojusius kolegas. Mes su Jumis, gerbiami mokytojai.

LŠIPS pirmininkų taryba

Užs. 417

Tautiškumo paieškos LDK žemėse

Vasario 16-ąją švenčiame Lietuvos Nepriklausomybės dieną. Vieniems tai proga susitikti su bendraminčiais, dalyvauti pilietinėse akcijose ir renginiuose, o Kauno Šančių vidurinės mokyklos mokytojų grupė, susibūrusi po Lietuvos mokytojų profesinės sąjungos vėliava, Nepriklausomybės dieną nutarė pažymėti lankydama LDK kunigaikščių valdas Lenkijoje ir Ukrainoje, tuo labiau kad mokiniams buvo suteiktos dviejų dienų papildomos atostogos.

Smagu prisiminti, kokia didelė buvo LDK Vytauto Didžiojo laikais, o dar maloniau pabuvoti tose istorinėse vietose. Mokytojai visada stengiasi praplėsti akiratį ir sužinoti ką nors naujo, todėl ir susidarė maršrutą, kuris priminė lietuvių pėdsakus dabartinėje Lenkijoje ir Ukrainoje. Negali nesuvirpėti širdis vaikstant po Lucko pilį, kurią pastatė Gedimino sūnus Liubartas, plėtė ir stiprino Vytautas Didysis. Šioje pilyje 1429 metais vyko monarchų suvažiavimas, kuriame buvo nuspręsta karūnuoti Vytautą. Šiam įvykiui atminti šalia pilies dar ir šiandien veikia kavinė „Vytauto karūna“. Atvykę į Ukrainą negali neaplankyti Lvovo (šio miesto se-

namiestis įtrauktas į UNESCO paveldą) ir nepasigrožėti unikalia architektūra.

Lenkija pasitiko sniegu ir pūga, tačiau nustebino moderniu Zamosko (*Zamość*) miestu, kurį XV a. pagal Jano Zamoiskio užsakymą suprojektavo ir pastatė italų architektas Bernardo Morando. Šis miestas buvo pavadintas įkūrėjo vardu. Tai nedidelė teritorija, aptverta gynybine siena ir jungianti tris aikštes, kurios apstatytos renesanso epochos namais su arkadomis. Išpūdingiausia – Rotušės aikštė su dominuojančia rotuše ir pirklių namais, kurie iki šių dienų išlaikė skiriamuosius bruožus. Visas senamiestis yra saugomas kaip UNESCO paveldas.

Labiausiai širdys virpėjo mieste, kuriame 1569 m. buvo pasirašyta Liublino unija. Lietuvių aikštėje obeliskas, pastatytas kunigaikščių Radvilų žemėje, žymi vietą, kurioje buvo apsistoję į Liublino seimą atvykę Lietuvos didikai.

Pamatę keturis UNESCO paveldo objektus, aplankę LDK žemes bei susipažinę su istorija „gyvai“, grįžome patirtų įspūdžių perduoti mokiniams.

Nijolė BRAZDŽIUVIENĖ,

Kauno Šančių vidurinės mokyklos mokytoja, LMPS narė

■ Grupė Kauno Šančių vidurinės mokyklos pedagogų Vasario 16-osios proga aplankė kunigaikščio Liubarto pilį Lucke.

■ Liubarto pilis Lucke (Ukraina)

■ Prie pilies esančiame geltoname name veikiantis restoranas tebesididžiuoja pavadinimu „Vytauto karūna“.

Nuotraukos – Jūratės Voloskevičienės

s.

Nacionalinio verslo ypatumai, arba Elektroninio mokinio pažymėjimo diegimo nuotyčiai

Albinas STANKEVIČIUS,

Kėdainių „Ryto“ pagrindinės mokyklos direktorius

Kaip suinteresuotas asmuo ir nuolatinis „Dialogo“ skaitytojas po straipsnio „Elektroninis mokinio pažymėjimas: ar išsileisti?“ („D.“, Nr. 5) norėčiau papasakoti apie mūsų patirtį diegiant šią naujovę.

Dar iki pasirodant buvusio švietimo ir mokslo ministro G.Steponavičiaus 2012 m. gegužės 25 d. patvirtintam Mokinio pažymėjimo ir naudojimo tvarkos aprašui, sulaukėme viliojančio pasiūlymo dėl galimybės pakeisti popierinį mokinio pažymėjimą į plastikinį elektroninį.

Be abejo, mus labiausiai domino automatinė lankomumo kontrolė. Į klausimą,

kada ją planuojama diegti mokykloje, mums atsakė: rudenį. Kadangi toks terminas mus visiškai tenkino, 2012 m. balandžio 16 d. su UAB „ID4S“ pasirašėme ketinimų protokolą, o dar po dviejų mėnesių – bendradarbiavimo sutartį.

Greitai atėjo rugsėjis. Internetas skelbė: „Šio rudens sensacija mokykloje – elektroninis mokinio pažymėjimas“, „Dialogas“ – „Radviliškio Lizdeikos gimnazija atvira naujovėms“. Pastarajame straipsnyje paminėta data – lapkričio 15 d. – sukėlė nerimą dėl EMP diegimo terminų, nes naujojo pavyzdžio pa-

žymėjimą užsakėme visiems 1–10 klasių mokiniams.

Pagal lapkričio 6 d. sulaukėme bendrovės darbuotojų, kurie nufotografavo mokinius. Ta pačia proga jie pasidairė po mokyklą kartodami, kad įėjimo į mokyklą sistema (varteliai) bus sumontuoti po kelių savaitių (vis dar rudenį).

Po to prasidėjo nesuprantami dalykai. Į mūsų klausimus bendrovės darbuotojai nieko konkretaus atsakyti negalėjo ir siūlė kalbėtis su direktore. O ši be perstojo teisinosi įvairiomis techninėmis problemomis ir vis žadėjo, kad jau tuoj tuoj...

Ruduo baigėsi, atėjo gruodis, paskui ir sausis... Ir štai 2013 m. sausio 17 d. gavome išsivajotus EMP.

O tada prasidėjo naujas pažadų eta-

pas, kad tuoj tuoj bus pradėta diegti lankomumo kontrolės sistema. Būtent ji, o ne 60 tūkst. nuolaidų Europoje paskatino mus pradėti šį eksperimentą.

Dabar net nežinome, ar jau pradėjome žengti koją kojon su naujovėmis, ar likome paprasčiausiai apgauti.

Tiesa, bendrovės direktorė, primygtinai prašoma, pažadėjo atsakyti į mūsų klausimus artimiausiu metu – pavasarį... O kai 2013 m. sausio 31 d. „Dialoge“ perskaitėme jos komentarą, esą „artimiausiu metu pradėsime diegti saugumo mokykloje ir lankomumo sistemas“, atmintyje iškilo vienam valdžios žmogui išsprūdę žodžiai: „Etika ir moralė – ne šio pasaulio dimensijos...“

Liūdna, bet mūsų patirtis tai tik patvirtino.

POKALBIS SU MOKINIU

apie idiotus, atmintį ir kitką

Stepas EITMINAVIČIUS

Neabejoju, kad mokytojo ir mokinio pokalbiai yra labai svarbūs. Mano pašnekovas – Utenos Adolfo Šapokos gimnazijos abiturientas **Antonas ROMALIJSKIJ**. Kodėl jis? Net nežinau. Gal kad nemokau jo ir todėl galime būti atviresni. Gal kad šiuo metu man įdomu žiūrėti į tuos, kuriems nerašau pažymių, kurie gali nesisveikinti...

Ieškau teigiamo herojaus

Mokytojas. Matau tave skubantį gimnazijos koridoriais, stebėjau vaidinančią mokyklos teatre, girdėjau diskutuojantį ir su prantu, jog esi gana įdomus žmogus. Pasakojai, kad tau patinka mūsų gimnazija, jog stengiesi, kad ir kitiems čia būtų smagu. Man svarbu ir tai, kad tarptautiniame debatų turnyre Minske du kartus buvai pripažintas geriausiu kalbėtoju rusų kalba. Juk tai negali būti atsitiktinumas, – matyt, turi savą mąstymo sistemą.

Mokinys. Neseniai štai ką supratau: pats kvailiausias dalykas, kurį gali pasakyti žmogus, yra toks: „Mylėkit mane tokį, koks aš esu.“ Tik idiotas gali taip pasakyti. Nuoširdžiai jums sakau. Žmogus iš principo negali būti tuo, kuo jį padarė motina gamta, – jis turi nuolatos tobulėti.

Kitas mano atradimas: labai didelis kiekis žmogeliukų neigia pripažinimo jausmą. Dauguma garsiai rėkia: „Oi, ne, ne – aš nesiekiu pripažinimo!“ Tai didelis melas. Aš tokių prigimtinių jausmų neneigiu.

Man atrodo, svarbu savitesnis galvojimas. O dar svarbiau – vaizduotė. Kai per debatus gaunu temą, niekad nepuolu ieškoti argumentų iš kitur. Iš pradžių apgalvoju, kaip turėtų atrodyti pati tezė, kokia taktika būtų nesužlugdoma arba kokio argumento parėmimai būtų nesunaikinami, arba kaip padaryti paprastus teiginius nenugalimus. Aš iš pradžių sugalvoju, išvaizduoju, sukuriau išvadas, o po to ieškau parėmimų. Stengiuosi manipuluoti situacija. Vadovaujuosi principu: „Darai – turi, nedarai – neturi.“

Mokytojas. Mokytoja Daiva Dūdėnienė, debatų klubo vadovė, džiaugiasi, kad savitai mąstai. Ir mokytojas Nerijus Rastenis, mūsų mokyklos teatro vadovas, tave giria...

Mokinys. Ne tiek daug ir vaidinau. Pirmame spektakly – su didesne N.Rastenio trupe – buvau abejingas ir ciniškas mokytojas. Patiko man tas vaidmuo, negaliu neigti. Po to – „Žmoguje“ pagal Juozo Grušo dramą „Adomo Brunzos paslaptis“. Adomas, mano veikėjas, padarė man didelę įtaką. Vaidindamas šio spektaklyje dar kartą suvokiau, koks trapus mūsų gyvenimas ir kas yra tikrosios problemos. Nesakau, kad pasisekė puikiai. Labai nuvargdavau. Reabilitacija po spektaklių sunki. Tačiau po jų būdavau laimingas. Ne dėl gėlių, laurų, populiarumo, ne. Aišku, dauguma mane pažįstančiųjų pasakytų, kad būtent dėl to... Džiaugiuosi, kad tą spektaklį pamatė ir jaunimėlis, kuris kartais „prikolina“ ir nesugeba suvokti tikrosios karo meto katastrofos.

Dar vaidinau „Medėjoje“. Buvau Kreontas, žiaurus valdovas. Vaidinau ir savo bendraamžės abiturientės Kristinos Trinkūnaitės spektaklyje (Kristina pati parašė dramą, pati ir režisavo).

Mokytojas. Ką tu per savo trumpą buvimą mūsų žemėje jau supratai?

Mokinys. Kad iš esmės nėra kvailių žmonių, nėra nekūrybingų. Viską galima išsiugdyti. Jeigu iš tavęs tyčiojasi, nepriima ar dar kas – nereikia iš karto rėkauti, koks netolerantiškas pasaulis, kokie kiti žiaurūs ir neteisingi, reikia pagalvoti, o ką patys padarėme, kad taip su mumis nesielgtų.

Mokytojas. Taip ir mokaisi gyventi?

Mokinys. Iš savo nuoskaudų gal. Tarkim, kažką darei kitiems, o kai tu jau nebereikalingas, iškart užmiršta. Pasielgia kaip su lengvo būdo moterimi prie stoties. Tai ar verta plėsyti dėl kitų? Ir žinote, mokytoja, VERTA. Po kelių dienų tu pasakai sau: „O spjaut aš norėjau ant visų tų, kurie nevertino. Jeigu nevertino, tai čia jų problema, tai jie kompleksuoti, nenuoširdūs, žiaurūs ir negailestingi. Ne tu. Aš užaugau ant šito žiaurumo, bet būsiu kitoks. Nes abejingumas ir nedėkingumas – silpnųjų savybė.“

Mokytojas. Antonai, tu pajutai, kad kalbėdamas ieškoju teigiamo herojaus: suprantančio, atjauniančio, neabejin-

go mokinio. Net nežinau, ar tu toks esi, net kolegų bijojau paklausti nuomonės apie tave – ne tai svarbu.

Mokinys. Bet, mokytoja, būnu kartais suirzęs, ciniškas, nervingas, kartais net agresyvus ir valdingas. Ir dvejetų gaunu. Aš visoks.

Mokytojas. Turėtume nuo galimybių giedoti ditirambus peržengti į kasdienybę, į skausmo ir liūdesio valdas. Ar sutinki?

Mokinys. Važiuojam. Bet, mokytoja, bekalbėdamas aš galiu daug privelti – nereaguokite į tai.

Jei būtum mano vietoje...

Mokytojas. Prisimenu vienos mokinukės laiškėlio sakinį: „Jūs man kaip mokytojas patinkate.“ Ir vardią mano nuopelnus, o paskui priduria: „Bet jūs man ir nepatinkate.“ Ir pateikia mano blogybių sąrašą. Dėl ko tau sakau? Kad yra mokinių garbingų: pasako ir nemalonią tiesą, nebijo, kad galėtų nukentėti, nepataikauja, neveidmainiauja.

Mokinys. Priminsiu labai svarbų dalyką. Įsiklausykite. Dažno mokinio visai natūrali savybė – pomėgis užlipti mokytojams ant galvų. Jei pedagogas bent sekundę atvers savo silpnumus – viskas, *basta*. Mokinys tik tuo ir pasinaudos. Jūs turėtumėte įžvelgti, kada vaikas naudojasi gerumu ar silpnumu ir kada tikrai nuoširdžiai atsiprašo, pasako ką gražaus.

■ A. Romalijskij

Mokytojas. Bet matai: jei prisibijai, tai, sutinku, mažiau kentėsi, bet ir mažiau malonių akimirų išgyvensi. Sakai: veidmainiauja, kažko siekia ir dėl to gražiai gieda – yra tokių. Bet niekas nežino, kiek. Ir šis nežinojimas verčia mus būti padoresnius. Antonai, vis dar yra mokinių, kurie anonimiškai man atneša dovanėlių: bandelių, uogienės stiklainį, obuolių. Anonimiškai – štai kas svarbu. Na taip: yra ir anonimiškai apspjaudančių.

Mokinys. Bet vis vien reikia ieškoti aukso viduriuko. Mat mokytojai dažnai mato arba juoda, arba balta. Juoda – visiškai neišgirsta mūsų problemos ir neieško kompromiso. Balta – akiai tiki mūsų pasakom tada, kai paprasčiausiai meluojame. Viduriuką rasti, aišku, sunkiausia.

Mokytojas. Ką tu dar kitaip darytumei, jeigu būtum mano vietoje?

Mokinys. Šiek tiek spjaučiau ant savo ego ar principų ir karta stengčiausi atsistoti į mokinio pusę. Taip, mes, jaunimas, žiaurus socialinis sluoksniš, kuris – tik atleisk vadžias – ir kaipmat užšoks ant galvos sušokt sirtakio. Laikyčiausi atstumo, tačiau neatsiribočiau nuo mokinių ir nesielgčiau abejingai. Niekada neduočiau rašyti kontrolinių, kuriuos mielai vadinčiau savarankiškais darbais arba nedideliais testukais. Absurdas. Mokytojai piktnaudžiauja tuo lygiai taip pat, kaip mokiniai piktnaudžiauja mokytojų neapdairumu. Tarkim, kontrolinis darbas – tai tokia atsiskaitymo forma, kuri užima visą pamoką ir per kurią ne-

galima naudotis jokiais pagalbiniem priemonem. Savarankiškas darbelis (normali definicija) – atsiskaitymo forma, neužimanti visos pamokos, dažniausiai mažiau nei pusę, kai galima naudotis pagalbiniem priemonem. Bet juk ruoštis tokiam darbui reikia tiek pat, kartais net daugiau laiko negu kontroliniam.

Dar vienas svarbus dalykas – suvokčiau, ko reikia mokiniui. Beveik kiekvienas kas savaitę periodiškai užduoda sau klausimą: „Kam man to reikia? To nebus egzamine!“ Kad ir kaip žiauru, lėkšta, tai tiesa. Ir mokiniai šioje vietoje gana teisingai mąsto. Kartais mokytojai nesugeba pajauti prioritetų. Jeigu lietuvių kalbos egzaminas – rašinys, tai kodėl gi nesutelkti dėmesio tik į rašinio rašymo technikas? Jeigu matematikos egzaminas – programoje nėra kažkokios temos, tai kam ją gvildinti ir juolab atsiskaitinėti? Kodėl protingi vaikai (na gal šis žodis ir netinka), turėję gerus metinius pažymius, per egzaminą susikerta? Nes iššvaistė savo mokymosi laiką dalykams, kurių nereikėjo, tačiau kurie padarė juos labiau apsišvietusius.

Mokytojas. Gavau tavo elektroninį laišką, pradėtą rašyti 1 val. 22 min. Naktį. Kai aš jau miegojau. Tu tiek daug gilių dalykų prirašei, kad net stebiuosi. Bet tęskime pradėtą kalbą: jei būtumei mano vietoje – ką keistumei?

Mokinys. Man kartais atrodo, jog mūsų švietimo sistema panaši į cirką. Nežinau, ar mokytojai gali reformuoti, bet aš stengčiaus ją pakeisti. Ką mes, žmogeliukai, atsimokė 12 metų mokykloje, apskritai žinom apie savo smegenis ir jų galias? Absoliučiai nieko. Yra krūvos technikų, kurios tobulina mūsų smegenis: didina kūrybiškumą, lavina atmintį, „paturbina“ loginį mąstymą, sustiprina pasitikėjimą savimi, įgalina valdyti stresą. Kodėl mes to nežinom? Kodėl mums to nedėsto? Kodėl mums nedėsto apie mūsų galvas ir kaip meditacijos ar specialiu koncentracijos metodu įjungti maksimalų smegenų potencialą? Kodėl? Kodėl mūsų nemoko taikomųjų atminties lavinimo pratimų? Koks būtų, tarkim, istorijos išmokimo potencialas mokantis paprastai – tiesiog sėdžiu ir „zubriju“ ir koks būtų rezultatas naudojant taikomąsias atminties technikas? Mes istoriją išmoktume arba vienam kartui, arba visam laikui. Juk rezultatai būtų geresni, jeigu rašydami kontrolinį darbą ar atlikdami egzaminą užduotis mokėtume psichologiškai ir mentališkai valdyti emocijas, hormonų perteklių. Juk emocijos daro be galo didelę įtaką mūsų smegenų veiklai! O mes apie tai VISIŠKAI nieko nežinom. Mus mokot mokslo, bet neišmokot mokytis.

Mokytojas. Bet jus mes mokome tiek, kiek patys suprantame. Gal tu ir teisus, gal iš tiesų būtų kitaip, jeigu tu būdamas mano vietoje pirmiausia mokytum mokytis. Antonai, man atrodo, jog bandomė tai daryti, bet, matyt, ne visi jį pajėgūs išgirsti.

Mokinys. Neįsivaizduoju – o man atrodo, kad NIEKAM NERŪPI, kiek mes Sizifo darbo įdedam besimokydami: kali kali, praeina savaitė po kontrolinio – ir nieko neatsimeni. Ir nerviniesi: koks esu kvailas... Mokytojams atrodo: jeigu mokinys mokosi, jis gauna gerą pažymį. Jeigu jis gauna blogą pažymį – jis kvailas ir nesimokė. Nesąmonė. To mokinio, tarkim, atmintis neišlavinta, tačiau jis puikiai kūrybiškai mąsto. Bet kam tai įdomu?

Mokytojas. Kalbi labai skaudžiai.

Mokinys. Ak, mokytoja, jeigu mes turėtume pamoką „Proto lavinimas“, jau dabar būtų gerokai daugiau genialių chemikų, istorikų, fizikų ar kitų mokslininkų ir nereikėtų mums kankintis su migrenom, depresijom, bemiegėm naktim. Tik jūs neįsivaizduokite – aš nežinau, kiek švietimo sistemą gali keisti mokytojai.

Baigiant pokalbį

Mokinys. Išmokau sureikšminti menkiausias gyvenimo detales ir kartais net dirbtinai surasti jose gerį. Pats save įtikinu, kad man gera. Svarbiausia, sakau sau, yra mokėti įžvelgti visas perspektyvas ir kiekvienos akimirkos puses. Būni su mergina, su kuria tau šiuo metu atrodo ramu, – gera. Pasiseka draugams – gera. Pasiseka šeimai – gera. „Tusiname“, aplinkui – girtas jaunimėlis, o tu užtikrintai sėdi blaivaus proto ir supranti, kad valdai situaciją, nes mąstai. Mes, jaunimas, turim kvailą savybę – matyti aplinkui vien kaltus dėl mūsų nesėkmių ir nekaltinti savęs. Ir aš tokią savybę turiu, tačiau ją piktybiškai nesinaudoju. Bent man taip atrodo.

Kad ir kaip man pačiam liūdna būtų, aš to neparodau. Man tas jausmas nėra svarbus – jis silpnina, jis nemotyvuoja.

Gyvenu, kaip ir jūs, Aukštakalny. Prieš kelerius metus pats padariau taip, kad galėčiau laisvai išeidinėti ant namo stogo. Man ten patinka, ypač vasarą. Pasisuksi į vieną pusę – gražus miestas. Pasisuksi į kitą – vien miškai, miškai. Banalu, tačiau gera. Patogiai įsitaisau ir sėdžiu...

2013-ieji – Tarmių metai

Ką žinai apie kupiškėnų tarmę?

Sava – pati gražiausia!

Kupiškėnai užima tik nedidelį plotelį šiaurinėje Lietuvoje. Vos keletas miestelių: Skapiškis, Šimonys, Kupiškis, Palėvenė, Palevenėlė, Alizava, Kuprelis, Pandėlys, Papilys, Suvainiškis, Kvetkai ir Neretos... Latvijoje. Kiekvienais metais su anapilin išeinančiais seneliais užmarštin iškeliauja ir kupiškėnų tarmę.

Savo tarmę prisiminti, apie ją pakalbėti Alizavos mokyklos bendruomenė susirenka kasmet. Popietėje „Sava tarma pati gražiausia!“ mokiniai pasakoja, deklamuoja, dainuoja tarmiškai. Atrinkame pačius geriausius pasakorus ir dainininkus į rajoninį moksleivių lietuvių liaudies atlikėjų konkursą „Tramtatulis“. Šiame konkurse dalyvaujame nuo 2004 m. Savo šventės tradiciškai pradėdami skambia Kupiškio krašto daina „Oi, jūs susiedai!“, ją dainuoti muzikos mokytoja Žydrūnė Rakauskaitė išmoko kiekvieną mokinuką.

Šio vasario vidury, pasitikę garbius svečius, puikius kupiškėnų tarmės žinovus, senjorus Aldoną Talijūnienę ir Petrą Trainį, vėl susirinkome į aktų salę praplėsti savo žinių apie tarmes bei pasimėgauti savo krašto tarme.

Kupiškio krašto smulkioji tautosaka

Ruošdamiesi šventei mokiniai, vadovaujami dailės mokytojos Audronės Užtupienės, rinko kupiškėniškas patarles, mįsles, įdomius posakius. Po to piešė iliustracijas šioms šmaikštiems pasakymams. Linksmiais plakatais papuošė salę. Svečiai skaitė ir juokėsi: „Durna kėp avala“, „Bazdalų virva“, „Boba kėp šėpa“, „Kolvio ūsai kėp abrusai“ ir t. t., išrinko labiausiai patikusius, autoriams padovanojo po skanų saldainį. Vėliau, nupuošę salę, iš šių plakatų padarėme knygą „Kupiškio krašto smulkioji tautosaka“, kuri puikuosis mokyklos bibliotekos skaitykloje, vaikų rankų darbo knyga galės gerėti kiekvienas lankytojas.

„Neužmirškim, kas senelių pasakytą...“

„Gėrų dėnalį visiem sulakusiem godžiai atsigėrten iš gražiausios Lietuvoj kupiškėnų tarmas gyvo šaltinėlio. Kas senelių pasakytą, kas jų yra padaryta, neužmirškim, neužmirškim ir po žemam nepakoskim“, – šitaip prisistatė „Aldona Vadlugoičia-Talijūnena, atsirodus šiam pasauly Marsinovos kaimi prė Kuprėliško ežerėlio XX omžiaus ketvirtam dešimtmety“. Viešnia paporino gražių istorijų iš „didžiausios kupiškėnų tarmas skrynios“.

Labai linksmi savo vaikystę ir jaunystę prisiminę garsus Alizavos apylinkės pasakorus P.Trainys.

Mokytoja Romalda Likienė papasakojo apie Kupiškio krašto tautinius rūbus. Demonstruodama moteriško tautinio rūbo komplektą, ji išvardijo, kaip kiekvieną elementą vadintų kupiškėniškai, iš kokio audinio jis turi būti pasiūtas, kokių spalvų, kokių raštų, kokio ilgio bei pločio. Papasakojo, kokius batelius, kokias kojines užsidėti, kaip plaukus susišukuoti, kokiais papuošalais pasipuošti. Dar ji pamokė, kokia eilės tvarka reikia sukabinti tautinius rūbus ant pakabo.

Kiekvienais metais vis džiaugiamės, kad dar turime mokinių, kurie nesibodi savo gimtos tarmės ir garsina ją porindami gražias istorijas. Šį kartą mokiniai paporino seną kupiškėnišką sakmę apie „Parkūnų“ ir linksmą ištrauką iš Pulgio Andriušio „Vabalų vestuvių“.

Kupiškio krašto ornamentika

Kupiškio krašto audiniams būdinga aiški, santūri kompozicija. Ritmiškai kartodamiesi ornamentai sudaro raiškų grafinį piešinį. Devintos klasės mokiniai integruotoje dailės ir informacinių technologijų pamokoje, padedami mokytojų Audronės Užtupienės ir Rasos Šlekienės, mokėsi pažinti Kupiškio krašto spalvas ir raštus. Išnagrinėję audinių pavyzdžius, aptarę jų ornamentiką, jaunuoliai nau-

dodami programos *Word* grafinės terpės galimybes, kvadratėlis prie kvadratėlio, kūrė ornamentus, juos spalvino ir pristatė šventės dalyviams.

Žaibo konkursas

Kiekvienas popietės dalyvis turėjo išversti po 5 žodžius į kupiškėnų tarmę ir po 5 kupiškėniškus posakius pasakyti bendrine lietuvių kalba. Smagu buvo išgirsti, kaip kupiškėniškai vadinamas gėlės žiedas ar kepurės snapelis, ką reiškia „ne kad locka“ ar „atkultais šonais“. Visi mokiniai išbandė savo gebėjimus, tačiau teisingai atlikti užduotis pavyko vos keletui.

„Spraunios margaitas“

Aktyvios aukštesniųjų klasių moksleivės sumanė kupiškėnų tarmės grožį atskleisti per lėlių teatriuką. Į kupiškėnų tarmę išvertusios seną Pulgio Andriušio pasaką „Vabalų vestuvės“, merginos iš antrinių žaliavų pasisiuvo lėles, ilgai ir kantriai repetavo po pamokų ir paruošė 20 min. trukmės lėlių teatriuko spektaklį „Vabalų vesėlios“, *Facebooke* sukūrė profilį www.facebook.com/SprauniosMargaites.

Spektaklį merginos suvaidino savo bendramoksliams, mokytojams, Alizavos miestelio bendruomenei. Vaidino kaimyninėje Daukučių bendruomenėje, Tarmių festivalyje Anykščiuose, pradinių klasių mokiniams ir jų tėveliams Kalėdų eglutės šventėje. Kaskart vaidindamos jaunosios artistės vis tobulėja, lavina tarinius įgūdžius ir ruošiasi pasirodyti dar ne vienoje rajono bendruomenėje.

Šią savo iniciatyvą merginos užregistravo projekto „Atviras kodas: PILIETIS“ pilietinių iniciatyvų konkurse „Griebk jautį už ragų“. Organizatoriai paskelbė balsavimą dėl geriausios iniciatyvos. Mokyklos bendruomenė susivienijo balsuodama, dalindamasi su draugais, ragindama balsuoti už jaunimo iniciatyvą, reklamuojančią Kupiškio krašto tarmę.

Danutė MIKNEVIČIENĖ,

Kupiškio r. Alizavos pagrindinės mokyklos bibliotekininkė

Tiek šnektų – kiek parapijų...

Kretingos Jurgio Pabrėžos gimnazijoje kiekvienais metais vyksta renginiai žemaičių tarmei puoselėti: meninio skaitymo konkursas „Žemaitiu žemie – žemaitiu kalba“, antri metai – konkursas „Kuriam žemaitiškai“. Šiandien mažai kalbame tarmiškai, bet yra mokinių, kurie įsijaučia, užsidega ir sukuria vaizdėlių, eilėraščių arba žemaitiškai užrašo senelių papasakotų istorijų. Konkursui pristatyti 23 kūriniai, mokiniai juos skaitė, klausytojai galėjo pasidžiaugti gyva ekspresyvia kalba. Renginio organizatoriai išrinko laureatus ir apdovanojo Padėkos raštais bei suvenyrais.

Žemaičių kalbos būrelio nariai, vadovaujami lietuvių kalbos mokytojos metodininkės Jadvygos Miežetienės, sudarė ir pristatė almanachą „Kuriam žemaitiškai 2012 m.“. Leidinyje kūrybos tekstus puošia gimnazijos abiturientės Julijos Jarmalytės iliustracijos. O praėjusių metų laureatų darbai buvo išspausdinti rajono laikraštyje „Pajūrio naujienos“, žurnale „Žemaičių žemė“.

Tarmių dieną gimnazistai pradėjo Kretingos krašto daina „Kor aug mona mergelė“ (mokytoja Rima Ramoškienė), o žemaičių kalbos būrelio nariai tarmiškai atliko kompoziciją „Lesiau meilės grūdus“.

„Gimnazijoje lankėsi ŠU doc. dr. Juozas Pabrėža. Svečias perskaitė paskaitą „Žemaičių kalbos ir jos šnektų gyvybė“, kurioje įrodė, jog žemaičių tarmė yra kalba, turinti savo fonetiką, leksiką, gramatiką, sintaksę, ekspresyvumo jai suteikia kirčiavimas. Pasak Antano Baranausko, Lietuvoje yra tiek šnektų, kiek yra parapijų. Anot J.Pabrėžos, žemaičių tarmėje „gyva pekla“ šnektų...“ – rašo „Dialogui“ Kretingos Jurgio Pabrėžos gimnazijos lietuvių kalbos mokytoja **Milda Šukienė**.

PROJEKTAI

Mažieji didieji atradimai

Tauragės r. Žygaičių gimnazija džiaugiasi galimybe dalyvauti „Kūrybinių partnerysčių“ projekte. „Mūsų gimnazijos šeštokai kartu su kūrėjais mokysis, tyrinės, ieškos ir įtvirtins kūrybiškumą kasdieniame mokyklos gyvenime. Projektą įgyvendinti mums padės kūrybos agentė menotyrininkė E.Šimkienė ir kurianti praktikė aktorė K.Jakubauskaitė-Veršelienė. Mokinius labai suintrigavo tai, kad projekto idėja „Mažieji didieji atradimai“ yra reklaminė kampanija apie savo kraštą ir jame gyvenančius žmones. Darydami mažus darbus bei atlikdami užduotis, kylančias ieškant įvairios su

projekto tema susijusios informacijos, šią tvarkydami, vaikai taps atviresni bendradarbiavimui, išmoks priimti draugystę, gerės jų tarpusavio santykiai ir bendra klasės atmosfera – per tai bus atrandamos esminės – didelės – žmogiškosios vertybės. Kiekvienas projekte dalyvaujantis mokytojas matys, kaip jo veiklas galima susieti su savo dėstomo dalyko turiniu, ir bendradarbiaudamas su agente bei kūrybos praktike, kartu su mokiniams rengs užduotis, integruojančias mokomąjį dalyką ir projekto veiklą“, – dalijasi projekto vykdymą Žygaičių gimnazijoje kuriojanti mokytoja **Vilmantė Bliūdžiūtė**.

■ Žygaičių gimnazijos šeštokai mokosi pasitikėti draugu.

Kunigaikščių paunksnėje

Nedidelis miestelis Giedraičiai (Molėtų r.) garsus savo istorija. Giedraičių žemės – buvusi žymios Lietuvos kunigaikščių Giedraičių giminės tėvonija. Giedraičių Antano Jaroševičiaus vidurinė mokykla nuolat palaiko glaudžius ryšius ir didžiuojasi draugyste su dvidešimt antros kartos kunigaikščių palikuonimi Mykolu Giedraičiu (Giedroyč) ir jo žmona Rosemary. Šiuo metu jie gyvena Oksforde, Anglijoje. Mokykla džiaugiasi nuolatine jų parama, rūpesčiu ir dėmesiu vaikams.

Vasario 21 d. Lietuvoje apsilankė kunigaikščio M.Giedraičio duktė Melanie ir vaikaitė Anna Giedroyč. Abi viešnios į Lietuvą atvyko dalyvauti knygos pristatymo šventėje 14-oje Vilniaus knygų mugėje. Mykolo Giedraičio atsiminimai apie šeimos tremtį Antrojo pasaulinio karo metais sudėti į knygą „Ant kraterio krašto“, kurią į lietuvių kalbą išvertė Ana Vencloviėnė ir išleido LMA Vrublevskių biblioteka.

Knygos pristatymas sulaukė didelio dėmesio. Susirinko ne tik garbūs svečiai, bet ir eiliniai knygos mylėtojai. Susitikimą vedė LMA Vrublevskių bibliotekos direktorius dr. S.Narbutas, žodį tarė istorikė G.Prašmantaitė, vertėja A.Vencloviėnė. Viešnios papasakojo apie knygos reikšmę jų šeimai, mielai atsakė į visus klausimus.

Irina ŽIUPKIENĖ,

Molėtų r. Giedraičių Antano Jaroševičiaus vidurinės mokyklos anglų kalbos mokytoja

Būsimo pirmoko šventė

■ Būsimųjų pirmokų pažintis su mokykla

Vilniaus miesto „Saulės“ privačioje gimnazijoje įvyko tradicija pretenduojantis tapti renginys sostinės priešmokyklinio amžiaus vaikams – būsimiems pirmokams. Norinčiųjų dalyvauti viktorinoje ir išbandyti savo jėgas, pasak renginio organizatorių, tikrai netrūko – viktoriną teko organizuoti net trimis srautais. Kad įsidrąsintų, vaikai žaidė susipažinimo žaidimą, stebėjo ir klausė specialiai jiems sukurto nuotaikingos pasakos apie boružės kelionę namo. Po susipažinimo, naudodami interaktyvią lentą ir balsavimo sistemą, būsimoji pirmokai atsakinėjo į specialiai jiems sudarytus klausimus apie juos supančią aplinką, skaičius, raides. Po viktorinos vaikai galėjo apžiūrėti klases, pasėdėti suoluose, pavartyti pirmokų knygas, sąsiuvinius. Apie tai „Dialogui“ parašė mokytoja **Evelina Aukštuolienė**.

Karjeros diena ir geroji naujiena

Klebonas, psichiatras, internetinės rinkodaros specialistas, pardavimų vadybininkas, bankininkystės teoretikai ir praktikai, ekonomistai, aviacijos specialistai, choreografas ir fotografas turėjo galimybę papasakoti apie savo profesiją bei darbo specifiką Kauno r. Karmėlavos Balio Buračo gimnazijos moksleiviams – mokykloje organizuota tradicinė Karjeros diena. Be kita ko, renginyje buvo pristatyta geroji naujiena, kad gimnazija dalyvauja projekte „Ugdymo karjerai ir stebėsenos modelių sukūrimas ir plėtra bendrajame lavinime ir profesiniame mokyme (I etapas)“. Mokiniais bus siūlomos ugdymo karjerai paslaugos: individualios konsultacijos, užsiėmimai grupėse, karjeros informavimas ir profesinis veiklinimas (išvykos, susitikimai, renginiai ir kt.).

Šiemet Karjeros dieną organizavo socialinių mokslų metodinė grupė (pirmininkė **Ilona Mackevičiūtė**) kartu su karjeros koordinatore **Laura Kuncevičiene** ir karjeros konsultantu **Dainiumi Palivonu**.

Dzūkiška daina žemaičiams pasidavė nelengvai

„...Pasiklausę tarmiškai sekamų pasakų ir deklamuojamų eilėraščių mokėmės tarmiškas dainas. Žemaitiškai dainuoti šiek tiek lengviau – ir patys esame pietų žemaičių varniškių atstovai, o štai aukštaitiškai, o ypač dzūkiškai, daina pasidavė nelengvai. Mums, lėtokiams žemaičiams, nelengva buvo pagauti ir gerokai greitesnį dzūkišką ritmą.

Kad neliktume neišmokę kalbėti tarmiškai, ėmėmės tarmių karaokės. Klausėmės įvairių patarmių tekstų, bandėme iš paskos kartoti, patys drąsiau ir taikliausiai paskaitę išklaustą tekstą sulaukė ir lietuvių kalbos mokytojų prizų – knygų.

Kad išgirstos žinios kuo ilgiau galvose išliktų, o dar ir pasigirti žiniomis, pasirodyti protingi norėdami, po pietų susirinkome į viktoriną „Tarmių skrynelę pravėrus“, – Šiaulių r. Drąsųjų mokyklos lietuvių kalbos mokytoja **Miglė Puzarienė** pasakoja „Dialogui“ apie tarmėms skirtą gimtosios kalbos dieną savo mokykloje.

Gyvos savanorystės pamokos

Tądien, nors mokiniams nereikėjo eiti į pamokas, jie 9 val. rinkosi mokykloje. Mat buvo sutarta su menine programa apilankyti Antavilių pensionatą.

Dar prieš mėnesį Vilniaus Žvėryno gimnazijos trečiaklasė Kristina Kaveckaitė šia savanorystės idėja pasidalijo su mokyklos direktore ir jos pavaduotoja neformaliajam ugdymui. Administracija pritarė gimnazistės sumanymui ir pažadėjo pagelbėti sprendžiant organizacinius klausimus – vizito derinimo su pensionato meno vadove, transporto nuomos bei mokinių savanorių komandos subūrimo. Šią Kristinos idėją palaikė ir jos bendraklasiai.

Po ką tik praūžusio Vasario 16-ajai skirto Patriotinės dainos konkurso gimnazistai buvo išmokę gražių liaudiškų dainų („Šią naktelę“, „Tykus vakaras“) – jas kartu niūniavo ir žilagalvės pensionato gyventojos. O kaip nuoširdžiai devynias dešimtis perkopusi Natalija deklamavo ilgą eilėraščių apie Vilnių, kurį išmoko būdama 4-oje klasėje! Nustebino ir 87-erių metų ponas Kazimieras, šios bendruomenės pirmininkas, skaidria mintim padėkojęs jaunimui, atvykusiam ir bendravusiam su pensionato gyventojais. Nuolat besišypsanti šios įstaigos muzikos vadovė Aurelija kvietė dar kada apsilankyti. Ji papasakojo, kad prieš Kalėdas gyventojai dažniau sulaukia svečių, bet gerumo ir dėmesio reikia ne tik prieš didžiąsias metų šventes.

Ką duoda savanorystė asmenybei? Savanoriaudamas geriau pažįsti save, suvo-

ki, kad egzistuoja paprasti gyvenimo dalykai: pagarba žmogui, dėkingas žvilgsnis, gerumo kupinas akys, atjauta, dosnumas. Būtent tai ir pripildė žmogaus gyvenimą. Vydūno įsitikinimu, visa mokyklos aplinka – net oras, šviesa, grindys, sienos – turi patvirtinti, kad joje viešpatauja žmogiškumas. Jis reikalavo, kad vaikų praktikos darbai būtų susiję su pagalba žmonėms, su gerų darbų darymu. Malonu sutikti gimnazijos mokinius įvairiuose projektuose, matyti jų aktyvumą pavasario akcijose „Darom“ ir kitur. Svarbu, kad jaunas žmogus atrastų sau labiausiai tinkančią savarankiškos veiklos formą. Tai galimybė ugdytis asmeninius gebėjimus bei įgyti specifinių tam tikros srities žinių dar prieš pradėdant studijas.

Jau kuris laikas Kristina su drauge Gintare savaitgaliais lanko Vilniaus Minties socialinės globos namų mažuosius gyventojus, o pavasarį norėtų suorganizuoti savo gimnazijoje šių vaikučių piešinių parodą. Praėjusiais metais, kai Kaštoninis choras, kurio narė buvo ir Kristina, laimėjo II vietą, dainuojantis kolektyvas nusprendė visą sumą (15 tūkst. litų) skirti Vilniaus r. Nemenčinės neįgaliųjų centrui ir taip išpildė jų svajonę pamatyti kalnus.

Dėmesys, jautrumas, noras būti naudingam – tai esminiai gyvenimo dalykai, tai gyvos pamokos, kurios padeda į gyvenimą žiūrėti išmintingiau.

Laima JANKAUSKIENĖ,

Vilniaus Žvėryno gimnazijos ugdymo karjerai koordinatore

Numatyk ir atpažink pavojingas situacijas!

Norėdami įrodyti, kad moka elgtis gatvėje ir kelyje, Alytaus Dzūkijos pagrindinės mokyklos pradinukai ir priešmokyklinukai susirinko į tarpklasinių konkursą „Mano draugas šviesoforas“, – praneša „Dialogui“ įdomias užduotis tam konkursui paruošusios mokytojos **Sonata Vosylienė** ir **Inga Šalnienė**. Iš kiekvienos klasės mokinių buvo sudaryta komanda. Mokiniai įrodė, kad gerai pažįsta kelio ženklus, stebėdami paruoštą filmuką komentavo eismo dalyvių klaidas, greitai ir teisingai atsakė į „Žaibo“ klausimus, su automobiliukų modeliukais įveikė sudėtingas sankryžas.

Konkurso metu mokiniai dar geriau susipažino su pagrindinėmis saugaus elgesio taisyklėmis. Jų laikytis vaikus ragino ir konkurso dalyvių vertinę policijos pareigūnai. Jie taip pat priminė, jog labai svarbu numatyti ir atpažinti pavojingas situacijas (kelyje, namuose, kieme), pastebėti, vertinti pavojaus šaltinius.

■ Tarpklasinių konkursas „Mano draugas šviesoforas“ Alytaus Dzūkijos mokykloje

MOKYTOJODARBAS.LT

PEDAGOGŲ DARBO SKELBIMAI IŠ VISOS LIETUVOS

100

Paprastos nepaprastų žmonių istorijos

■ S.Šalkauskio gimnazijos abiturientų spektaklis „Su žmonėm“ – paprastos nepaprastų žmonių – pačių abiturientų – gyvenimo istorijos ir prajuokino, ir graudžią ašarą išspaudė...

„Džiaugiuosi, kad turime talentingus mokinius ir puikius mokytojus, gebančius išvelgti vaikų talentus“, – rašo „Dialogui“ Šiaulių Stasio Šalkauskio gimnazijos Neformaliojo švietimo ir pagalbos skyriaus vedėja **Irena Kiltanavičienė**. Pedagogė dalijasi Šimtadienio įspūdžiais.

Visi nekantravo sužinoti, kokią dovaną, laikytą paslapyje iki pat Šimtadienio, parengė šių metų abiturientai. O dovana buvo tikrai ypatinga – spektaklis „Su žmonėm“, kuriame paprastos nepaprastų žmonių – dabartinių abiturientų – gyvenimo istorijos ir prajuokino, ir graudžią ašarą išspaudė, ir privertė susimąstyti... Daug gražių ir šiltų padėkos žodžių sulaukė teatro mokytoja E.Naimavičienė, muzikos mokytoja V.Malinauskaitė ir šokių vadovė N.Untulienė. Nuo savo auklėtinų neatsiliko ir IV klasių vadovai. Jų parodytą pasaką-nepasaką „Auksinė žuvelė“ palydėjo gausūs žiūrovų plojimai, o abiturientai savo klasių vadovams dėkojo garsiomis ovacijomis atsistoję. Plojimams nurimus, lydimi jūros ošimo ir žuvėdrų klyksmo, į sceną išėjo trečiokai, nustebinę dar nematytais talentais bei pradžiuginę abiturientus ir dovanomis: ženklukais, pusatestačiais, gardžiais pyragais ir fejerverkais...

Atplaukė Nojaus arka

„Pažadėjai – patiesėjai, netesėjai – negriesėjai... Šis senovinis posakis visai netinka Kelmės r. Tytuvėnų gimnazijos trečiokams: kaip prižadėjo prieš mėnesį, kad atsiųs Nojaus arką vyresniųjų bičiulių gelbėti, taip ir padarė. Vasario 22-osios popietę gimnazijos salėje „prisišvartavo“ laivas. Jo savininkas Nojus bei grupelė pagalbininkų buvo tie žmonės, kurie, likus 100 dienų iki egzaminų, galėjo padėti abiturientams išsigelbėti iš kasdienių mokslų gelmės ir šventiniame ritualizuotame žaidime padėti susivokti, kad liko paskutinis mokslo metų etapas“, – pasakoja „Dialogui“ mokytoja **Bronislava Buchienė**.

Trečiokai gimnazistai visiems susirinkusiems, be kita ko, pristatė keletą filmukų: mokytojų nuomonių apie abiturientus kaleidoskopą, kitų klasių mokinių požiūrius į vyriausius mokyklos draugus, pačių abiturientų savicharakteristiką su įvairiais palinkėjimais. Pasak informacijos redakcijai autorės, visi filmukai pasižymėjo linksmu ir išradingu montažu bei garso efektais. Bilietą į Nojaus arką (pusatestatį) gauti galėjo visi, kas įvykdė įvairias linksmas užduotis: gerai bėgiojo, šokinėjo per virvę, šoko, dainavo karaokę pagal straipsnius iš laikraščių, viena ranka vairavo mašiną, o koja pūtė kitoje rankoje laikomą balioną, svetimomis rankomis piešė mylimiausių mokytojų portretus, pilna saldinių burna tarė greitakalbes...

„Kai išseko, kaip sakoma, žmogiškieji ir kūrybiniai ištekliai ir visi sulipo laivan, ant jo atsirado užrašas: „Vietų nebėra.“ Pagrindinė Šimtadienio dalis baigėsi, tačiau šventė tęsėsi...“ – rašo B.Buchienė. Mokytoja pabrėžia, kad eiliuotus abiturientų pristatymus, filmukus, abiturientų fotografijų šou bei visą scenarijų kūrė patys trečiokai.

100 dienų su... „pagalbos telefonu“

Tradicinę abiturientų šventę – Šimtadienį – Pranciškonų gimnazija (Kretinga) pasitiko greitosios pagalbos, gaisrinės, greitojo reagavimo būrio „Aras“ ir netgi policijos iškvietimui. Kas gi atsitiko, kad prireikė tokios rimtos pagalbos?.. Neišsigąskite, visas šias specialiąsias tarnybas sukviėtė šių metų Šimtadienio tema „Pagalbos telefonas 112(–12)“.

Ketvirtokus gimnazistus aktų salėje pasitiko fotografai – abiturientai „įsiamžino“ prie skiriamąja „Stop“ juosta papuoštos „Šimtadienio sienos“. Kiekviena ketvirtokų gimnazistų klasė parodė paruoštus namų darbus – filmukus, taip pat reprezentuojančius greitosios pagalbos, ugniagesių gelbėtojų, greitojo reagavimo būrio, policijos kasdienybę. Abiturientų laukė ir smagios užduotys: į sceną užlipę savanoriai turėjo varžytis, kas greičiau subintuos kiekvieną rankos pirštą, kas ilgiau išlaikys sunkius vandens bidonus, kas pirmiau atras salėje paslėptą „bombą“, kas tiksliausiai užrištomis akimis atspės pateiktus „ingrediento“... Kai kurie abiturientai („Metų moksluokas“, „Metų pora“, „Metų stiliukas“, „Metų keliautojas“, „Metų plienas“...) gavo specialiuosius prizus. Maloniai nustebino abiturientų auklėtojos, suvaidinusios filme, skatinančiame likusias 100 dienų mokykloje praleisti „be ligų“ ir kitokių „pažeidimų“.

Renginį vainikavo ketvirtokų gimnazistų auklėtojų sveikinimai ir palinkėjimai abiturientams. Atsakydami jų auklėtiniai dėkojo už nuoširdų rūpestį, kasdienę pagalbą. Šventės organizatoriai abiturientus apdovanojo šmaikščiais pusatestačiais ir 2013-ųjų Šimtadienį menančiais raktų pakabukais; ketvirtokai gimnazistai trečiokams įteikė tradicinius testamentus.

Ūla BENDIKAITĖ,

Pranciškonų gimnazijos jaunųjų žurnalistų būrelio narė

Batakiškių komanda lankėsi Vokietijoje

Tauragės r. Batakių vidurinės mokyklos mokytojos **R.Bernotienė** ir **V.Berešienė** parašė „Dialogui“ apie savo ugdymo įstaigos komandos viešnagę Vokietijos sostinėje Berlyne, kur įvyko jau šeštasis *Comenius* projekto „Vaivorykštė virš Europos: kultūra, švietimas, tradicijos, menas ir istorija“ partnerių susitikimas. Batakiškiai susipažino su 9. ISS Steglitz-Zehlendorfo mokyklos bendruomene, vokiečių švietimo sistema. Mokinių komandos pristatė paruoštą medžiagą apie tautinę savo šalies šventę ir himną, dalyvavo sportinėse varžybose, viktorinoje, kuriai klausimus apie savo šalį paruošė patys mokiniai. Didelį įspūdį Batakių mokyklos komandai paliko ir aplankytos kultūrinės-istorinės krašto įžymybės.

Rinko ir recenzavo

Radviliškio r. Šiaulėnų Marcelino Šikšnio vidurinės mokyklos bendruomenė Metų knygos rinkimuose šiemet dalyvavo jau šestą kartą. Mokiniai su mokytojomis Laisvida Vedeckiene ir Birute Baniene bei mokyklos bibliotekininke **Nijole Valatkienė** (informacijos „Dialogui“ autorė) pristatė, aptarė, garsiai skaitė, diskutavo, iliustravo, balsavo už labiausiai patikusias knygas. Skaitomiausia paauglių knyga mokykloje pripažinta Kristinos Gudonytės „Ida iš šešėlių sodo“, mažiesiems skaitytojams labiausiai patiko Nomados Marčėnaitės knyga „Lėlė“.

Trys mokyklos vienuoliktokės šiemet dalyvavo ir akcijos rengėjų organizuotame Recenzijų konkurse. Mergaitės pakviestos į XIV tarptautinę Vilniaus knygų mugę.

Kultūringieji laukiami ir naktį

„Kai didžiuojiesi nepaprastais ir kultūringais mokiniais, norisi juos dar labiau paskatinti už jų gerumą, atsakingumą, pareigingumą ir kitas teigiamas savybes. Kultūringieji Panevėžio „Vyturio“ progimnazijos 5–8 klasių mokiniai vieną vasario naktį praleido mokykloje. Jiems buvo padėkota už kultūringą elgesį ir organizuota programa iki paryčių“, – rašo „Dialogui“ socialinė pedagogė **Inga Navickienė** ir matematikos mokytoja **Zina Stripeikienė**. Šaunieji naktinėtojai žaidė susipažinimo, komandinius, sportinius žaidimus. Mišrioje grupėse rengė muzikinius pasirodymus. Grupės varžėsi ne tik demonstruodamos muzikinius gebėjimus – nepabūgo parodyti ir fizinių galių traukdamos virvę.

Pneumatinio šaudymo varžybos

Juliaus Janonio gimnazijos kūno kultūros mokytoja **Irena Vidžiūnienė** praneša, kad Šiaulių „Bruklino“ prekybos centre, šaudykloje „Oksalio tiras“, įvyko Lietuvos mokinių olimpinio festivalio Šiaulių miesto šaudymo varžybos pneumatiniais šautuvais. Varžybose dalyvavo 9-ųjų mokyklų komandos. Komandas sudarė 3 vaikinai ir 3 merginos. Kiekvienas dalyvis gavo po 30 šovinių: 20 šuvių ir 10 taikinių buvo užskaitiniai. J.Janonio gimnazijos mokiniai pasistengė ir bendromis jėgomis parodė puikius rezultatus – jiems atiteko varžybų taurė.

Kalbinė aplinka ir Bitė Vilimaitė

Vievio gimnazijos mokytoja **Renata Kisnierienė** parašė „Dialogui“ apie du savo mokykloje įvykusius renginius – abu jie susiję su gimtąja kalba ir literatūra.

Mokytojos Ritos Bimbirienės organizuota lietuvių kalbos tiriamųjų darbų konferencija „Mano kalbinė aplinka“ siekia paskatinti mokinius plačiau ir nuodugniau domėtis gimtąja kalba, plėsti akiratį, formuoti filologinę kultūrą. Konferencijoje buvo pristatomi tiriamieji darbai, susiję su visuomenės kalbine aplinka. Renginyje dalyvavo Vievio ir Elektrėnų „Versmės“ gimnazijos mokiniai bei mokytojai.

Antras renginys buvo skirtas rašytojos Bitės Vilimaitės 70-mečiui paminėti ir vadinosi „Bitės Vilimaitės kūrybos pasaulis“. Jį organizavo lietuvių kalbos mokytojos Dalia Raslanienė, Dovilė Marcinkevičienė, šios informacijos autorė ir bibliotekos vedėja Vega Tėnikienė. „Pirmaklasės gimnazistės žodžiu interpretavo rašytojos mintis apie meilę, prisiminė svarbiausius kūrybos bruožus. Įdomu buvo sužinoti, kad iškili prozininkė gimė 1943 m. vasario 16 d. Lazdijuose, studijavo lituanistiką Vilniaus universitete, dirbo žurnaliste. Taip pat įsidėmėjome, kad trumpučiuose Bitės Vilimaitės kūriniuose telpa visas žmogaus gyvenimas, atskleidžiama laiko įtaka. Aštuntokai netradiciškai pritaikė interviu metodą“, – rašo R.Kisnierienė.

■ Aštuntokai „Bitės Vilimaitės kūrybos pasaulis“ renginyje netradiciškai pritaikė interviu metodą.

Jie metė iššūkį Niagaros kriokliui

2012-ųjų vasaros pradžioje milijonai televizijos žiūrovų tiesioginiame eteryje stebėjo neįprastą reginį: bebaimis ėjikas lynu balansavo ties Niagaros krioklio bedugne. Jis buvo išsikėlęs tikslą pereiti baisiąją prarają tarp dviejų krantų ištemptu lynu. Savo ketinimą jis įvykdė. Tai buvo amerikietis Nikas Wallenda.

Rekordininkas N.Wallenda

Prieš šimtą metų panašūs triukai buvo oficialiai uždrausti, o jų atlikėjai – jeigu jiems pavyktų išgyventi – galėjo būti nubauti apvalia sumele. N.Wallendai prireikė dvejų metų gauti leidimą šiam šou. Niagaros krioklys yra per vidurį sienos, jungiančios JAV Niujorko valstiją ir Kanados Ontarijo provinciją. Abi šios valstijos seniai patiria finansinių sunkumų, tad šis ryškus, nervus kutenantis renginys buvo labai neblogas būdas pasipildyti iždą.

Beveik 130 tūkst. turistų abiejose krioklio pusėse su jauduliu stebėjo sportininko judesius. Atrodė, jis tuoj tuoj praras pusiausvyrą ir nukris į prarają. Juk tam, kad pereitum riaumojančią stichiją, tiesiog mokėti vaikščioti lynu – mažoka. Apačioje srūvančio vandens galia – milžiniška. Į visas puses trykšta tūkstančiai pūslų. Išmušti iš kojų gali ir stiprus vėjas. O jei dar sportininką užpultų netoli krioklio gyvenantys sakalai – tada tik laikykis. Tačiau Nikui pasisekė – sakalai juo nesusidomėjo. O su vėju ir pūslais pavyko susidoroti meistriškai.

N.Wallenda jau šešis kartus yra patekęs į Gineso rekordų knygą. Paskutinis jo laimėjimas, įrašytas į šiuos pasaulinius analus, – važinėjimas per lyną dviračiu. 2008-aisiais Niuarke mieste Nikas pasivažinėjo lynu, ištemptu tarp dviejų pastatų dvidešimtojo aukšto. Rekordiniais dalykais tapo „trasos“ ilgis ir aukštis. Artimiausias Niko tikslas – pereiti lynu per Didįjį Kanjoną.

Saugumas kelia nuobodulį

Kam jam to reikia? Paklauskite ko nors paprastesnio. Žinoma, tai būdas užsidirbti. Bet ne tik tai. Ko gero, pavojaus, aštrių pojūčių troškimą Nikas paveldėjo (yra tokia kategorija žmonių, kuriems tiesiog būtina atsidurti prie bedugnės krašto, ties žūties riba, kad jie pajustų gyvenimo žavesį).

Nikas gimė vaikščiotojų lynu šeimoje, gyvenusioje Austrijos–Vengrijos imperijoje. Pirmoji žinoma Wallendų giminės karta 1780 metais buvo klajojantys cirko artistai – akrobatai, žonglieriai, dresuotojai. Jų triukai atkreipė į save stambių cirkų šeiminkų dėmesį, ir 1928 m. „Skraidantys Wallendos“ debiutavo Amerikoje, sužavėdami publiką pavojingais šuoliais po kupolu be jokių saugos priemonių.

Ir mūsų laikais Wallendos atsisako apsauginių virvių ir tinklų, manydami, jog publika gali imti nuobodžiauti. Už tai trys gimnastai sumokėjo gyvybę – pasirodymų metu užsimušė. Tarp jų buvo ir Niko prosenelis Karlas Wallenda. Jis išgarsėjo „miestietiškais pasivaikščiojimais padėbesiuose“ – eidavo lynu, ištemptu tarp namų ir stadijų. Legendinis senukas žuvo 1978-aisiais Puerto Rike, bandydamas pereiti lynu tarp dviejų daugiaaukščių namų San Chuano mieste. 2011 m. Nikas ir jo motina Delilah didžiojo Karlo atsiminimui pagerbti pakartojo jo mirtiną triuką: jiedu perėjo lynu tą lemtingąjį atstumą tarp tų pačių San Chuano daugiaaukščių. Negana to, pusiaukelėje Delilah atsigulė ant lino, o Nikas per ją peržengė! Beje, šiai moteriai tuo metu buvo 67-eri...

■ Nikas Wallenda ir jo motina Delilah (67 m.) ne tik atliko triuką, kuris jų proseneliui Karlui Wallendai kainavo gyvybę, bet dar ir „pasodrinę“ jį...

Mirtis garantuota

Ir forsuodamas Niagaros krioklį Nikas nenorėjo naudoti apsaugos priemonių, tikindamas, jog mamoms jam pasiūti bateliai iš briedžio odos – geriausia apsauga nuo kritimo. Bet telekompanija ABC, kuri rėmė Wallendos žygį lynu, kategoriškai atsisakė užsikrauti ant savo „pečių“ kaltės našą, jei šis žūtų. Nikas buvo priverstas pasiduoti, kitaip šou nebūtų įvykęs. Tad vyras leidosi „prikaustomas“ prie lino virvelės, kuri driekėsi jam iš paskos.

O rizika ištis buvo labai didelė. Yra žinomi tik trys atvejai, kai žmonės, atsidūrę krioklyje, išliko gyvi. Paprastai stichija nieko nepasigaili. Nekeista, kad šią vietovę yra taip pamėgę savižudžiai. Pagal statistiką, kasmet į krioklį nušoka 20–25 žmonės. O per visą liūdną šios vietos statistikos stebėjimo istoriją Niagaroje žuvo 2780 vargetų. Beje, visiškai nebūtina šokti į krioklį nuo skardžio – pačioje upėje tokia stipri srovė ir sūkurių, kad ištrūkti iš jos praktiškai neįmanoma.

Omletas ir skalbimo seansas ant lino

Tačiau mirtina grėsmė visada traukė į Niagarą ne tik savižudžius, bet ir su stichija trokštančius susiremti drąsius vikruolius, tokius kaip Wallenda.

Pirmąjį mirtinai pavojingą triuką atliko Samas Patchas, pravarde Jankis Šoklys. 1829 m. jis šoko į upę prie krioklio ir nežuvo. Jo žygį pakartojo daugybė kitų nutrūktgalvių. O lynu pirmasis 1859 m. Niagarą perėjo prancūzas Jeanas Gravelis, publikai žinomas kaip Charlesas Blondinas. Tiesa, skirtingai nuo Wallendos, šis triukų meistras perėjo ne patį krioklį, o upę, audringai tekančią žemiau krioklio, kur srovė jau silpnesnė. Blondinui taip patiko šis nuotykis, kad jis pakartojo savo numerį kelis kartus, vis su naujomis variacijomis – su užrištomis akimis, ant kojokų, su vežimėliu, kurį stūmė priešais save, su savo vadybininku ant pečių. O vienąsyk į žygį jis pasiėmė nedidukę vyrą, atsisėdęs pusiaukelėje ant lino ir nustebusios publikos akyse išsikėpė omletą...

Netrukus Blondinas susilaukė konkurento – Didžiojo Farinio, kaip titulavo save Niujorke gimęs Williamas Huntas. Jis išgarsėjo tuo, kad tapo pirmu baltuoju žmogumi, ku-

■ 63-ųjų metų buvusi mokytoja Annie Edson Taylor ir jos garsioji statinė

ris perkirto Kalahario dykumą. 1860 m. Farinis jau sūpavo si ant lino virš Niagaros su... rankine skalbimo mašina ant pečių. Sustojęs pusiaukelėje, triukininkas nusirengė prakaitu permirkusius marškinius ir išskalavo juos toje pat mašinoje.

Pasekėjų atsirado nemažai. Beje, kiekvienas iš jų stengėsi perspėjauti varžovą savo triuko rizikingumu. 1869 m. britas Andrew Jenkinsas, pravarde Profesorius, lynu pravažiavo dviračiu su specialiomis padangomis, kuriose buvo įtaisyti grioveliai. Kitas anglas – Henry Bellinis – paprastai pasiekdavo lino vidurį ir nušokdavo į putojančią upę.

Tačiau anaipol ne visi drąsuolių triukai pavykdavo. 1910-aisiais vietinis gyventojas Oscaras Williamsas, tituluojantis save Didžiuoju Gudiniu, nusprendė pasivažinėti pasvirusiu lynu įsikandus dantimis į mažytę „vagonetę“ su specialiomis skylutėmis. Tačiau smarkuoliui pasiekus pusiaukelę važiuoklė įstrigo. Taip Gudinis iškabėjo ties bedugne 45 minutes, kol jo neišgelbėjo gelbėtojai. Laimei, vyrui pavyko įsitverti į lyną ne tik rankomis, bet ir kojomis.

Mokytojos Annie statinė

Aistruoliai galvėjos su kriokliu ir kitais būdais. Pavyzdžiui, kirsdami jį laiveliu arba kanoja. Bet pačia saugiausia priemone pasirodė esanti... statinė! Ir šio išradimo garbė priklauso ne vyrui, o moteriai – 63-ųjų metų Annie Edson Taylor. Buvusi mokytoja labai stokojo pinigų, tad ji nusprendė nušokti žemyn nuo krioklio ir taip pataisyti savo finansinę padėtį.

Mokslo dama sukūrė ypatingos konstrukcijos statinę ir iš pradžių ją išbandė, įkišusi į ją savo katę. Gyvulėlio skrydis praėjo sėkmingai, tada ji nepilotuojamo „aparato“ vidų įlindo pati kūrėja. Ir ką jūs manote – garbioji dama ne tik nežuvo, bet netgi beveik nenukentėjo. Ji tepatyrė lengvą smegenų sukrėtimą.

Po to mokytoja nuolat pozuodavo fotografams įsimintinos statinės fone. Tik štai didelių pinigų ji taip ir neužsidirbo. Maža to, jos statinę galų gale kažkas pavogė ir Annie apskritai liko be nieko.

Mokytojos šuolį pabandė pakartoti mažų mažiausiai 14 vyriškių, tačiau, skirtingai nuo jos, jie būtinai ką nors susilaužydavo. O vienas iš jų, Charlesas Stephensas, ir apskritai žuvo – tiesa, dėl savo paties kvailumo. Jis nepanoro pasinaudoti statine, kurią išrado Annie: manydamas, jog vyras geriau išmano techniką, jis sukūrė savo statinės konstrukciją. Paaiškėjo, kad jis tragiškai suklydo...

Parengė Dana DOVYDAITYTĖ

TYRIMAI

Krizė Lietuvą įmurkdė giliausiai

Europos statistikos agentūros „Eurostat“ duomenimis, lietuvių namų ūkiai nuo krizės nukentėjo labiausiai. Agentūros skaičiavimais, lietuvių namų ūkių išlaidos nuo 2008 iki 2011 metų sumažėjo 15,5 proc. Šis sumažėjimas didesnis ne tik už graikų (15,3 proc.), bet ir už latvių bei estų (12,6 proc.).

Anot „Eurostat“, per krizę lietuvių išlaidos transportui sumažėjo 26 proc., maistui – 21,6 proc., tačiau išaugo ryšio paslaugoms (47 proc.) ir švietimui (24,6 proc.). Latvijoje namų ūkių išlaidos švietimui sumažėjo daugiausia (45,6 proc.).

Įdomu tai, kad Rumunijoje ir Bulgarijoje, kuriose atlyginimai mažesni nei Lietuvoje, namų ūkių išlaidos mažėjo palyginti nedaug. Agentūros skaičiavimais, Rumunijoje, Vengrijoje, Bulgarijoje, Airijoje ir Lenkijoje vartojimas 2009–2011 metais smuko 5–9 proc.

Gerais pažymiais galima užsikrėsti

Mokslininkas Hiroko Sayama iš Niujorko tvirtina, kad mokykloje bendraudamas su gudresniais draugais vaikas pats tampa protingesnis. H.Sayamos atlikti tyrimai rodo, jog vaiko akademiniams pasiekimams įtaką daro ir jo draugų mokymosi gebėjimai.

Eksperimento metu buvo tiriama 160 moksleivių. Jie turėjo užpildyti anketą ir nurodyti savo geriausius draugus, artimus draugus, pažįstamus ir giminaičius, kurie mokosi kartu. Vėliau tyrėjai gavo mokinių sąrašą, kuriame jie buvo išdėstyti pagal savo pažymius.

Duomenų analizė parodė, jog tie vaikai, kurių draugai mokėsi geriau, per metus pagerino ir savo pačių mokymosi rezultatus. O tų moksleivių, kurie bendravo su prasčiau besimokančiais draugais, rezultatai suprastėjo.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad geriausiai klasėje besimokančių mokinių rezultatai nesuprastėjo, nors jie ir bendravo su šiek tiek prasčiau besimokančiais draugais.

„Dialogo“ inf.

Lietė, uostė, žinias demonstravo

Panevėžio Skaistakalnio pagrindinės mokyklos pradinė klasių mokytoja Vaida Ūsienė „Dialogui“ parašė apie Panevėžio gamtos mokykloje įvykusią gamtos olimpiadą „Pelėdžiukas 2013“. Joje dalyvavo ir trys Skaistakalnio mokyklos pradinukai. „Olimpiados užduotys buvo suskirstytos į 5 grupes: 1-oji „Sveikas maistas ir žalingi įpročiai“, „Ar pažįsti gyvūnus?“, „Pasakyk, kam tai priklauso“, „Kokio tai medžio vaisius?“ ir „Gyvi ir negyvi daiktai“. Dalyviams kai kurias užduotis buvo galima paliesti, pauostyti ir pamatyti gyvai. Nors dalyvavo skirtingo amžiaus grupės, į pateiktus klausimus ir užduotis vaikai atsakinėjo su didžiausiu susidomėjimu. Stengėsi parodyti savo žinias apie gamtą, sveiką gyvenseną“, – pasakoja mokytoja.

SEMINARAI

Andragogai ieškojo motyvacijos šaltinio

Kaip padėti savo suaugusiems mokiniams, įkliuvusiems į kasdienybės pinkles, sprendžiantiems nesibaigiančias socialines problemas, išsiugdyti ne prievolę, o norą mokytis? Apie tai nuolat diskutuoja ir mąsto Vilniaus „Varpo“ suaugusiųjų vidurinės mokyklos andragogai. O ir jiems patiems reikia pagalbos – vilties motyvacijos. Ieškoti motyvacijos šaltinių andragogams visada talkina psichologė, psichologijos vyresnioji mokytoja Rolanda Šakauskienė. Apie vieną iš savo seminarų psichologė parašė „Dialogui“ kartu su lietuvių kalbos mokytoja Jolanta Labuckaite: „Mokytojai analizuavo savo mokymosi motyvus, galvodami apie tai, kaip šį metodą taikys ugdytiniais. Dirbdami grupėmis bandė „diagnostuoti“ savo grupės mokymosi motyvacijos rūšį, suvokdami, kad stipriausia yra vidinė motyvacija, nes suaugusiajam labai svarbūs 4 dalykai: sėkmė, savanoriškumas, vertingumas ir malonumas. Diskutuota, kaip sėkmingai tai pritaikyti savo mokiniams. Kūrybinės eilėraščių ir šūkių kūrimo užduotys visus nuiteikė pozityviai: mokyti niekada ne vėlu.“

Gerbiami mokytojai, direktoriai, darželių auklėtojai, dėstytojai,
„Dialogas“ – Jūsų profesinis laikraštis.

Kviečiame prenumeruoti ir siūlome 3 variantus –
rinkitės Jums patogiausią!

I. Popierinė laikraščio versija

Užsiprenumeruoti galima:

⊗ Interneto svetainėje www.dialogas.com.

Raskite prenumeratos nuorodą, ją paspauskite, užpildykite pateiktą formą ir šią atsiųskite į redakciją.

⊗ Visuose „Lietuvos pašto“ ir „Lietuvos ryto“ skyriuose – tradiciškai.

Prenumeratos kaina:

» visiems metams – 175,89 Lt,
» pusei metų (6 mėn.) – 95,94 Lt,
» 3 mėn. – 47,97 Lt,
» 1 mėn. – 15,99 Lt.

II. Elektroninė laikraščio versija

Prenumeruoti galite adresu

<http://www.dialogas.com/pdf-prenumerata/>

Prenumeratos kaina

FIZINIAMS asmenims:

» visiems metams – 87,95 Lt,
» pusei metų – 52,77 Lt,
» 3 mėn. – 29,74 Lt,
» 1 mėn. – 10,00 Lt.

JURIDINIAMS asmenims

(tiems, kam reikalinga sąskaita faktūra):

» visiems metams – 115,69 Lt,
» pusei metų – 63,74 Lt,
» 3 mėn. – 32,57 Lt,
» 1 mėn. – 11,79 Lt.

III. Tinklapis – dialogas.com

www.dialogas.com – nuomonių ringas

- ⊗ Švietimo aktualijos
- ⊗ Straipsnių fragmentai
- ⊗ Internetinė apklausa
- ⊗ Nuotraukos, nuorodos, komentarai, archyvai
- ⊗ Kita naudinga informacija

Jei kiltų klausimų, paskambinkite į redakciją tel. (8 ~ 5) 234 1571 arba parašykite info@dialogas.com – ir gausite visą Jus dominančią informaciją.

Jei nespėjote „Dialogo“ užsiprenumeruoti Lietuvos pašto skyriuose, galite tai padaryti mūsų internetinėje svetainėje www.dialogas.com bet kuriuo metu.

Ačiū, kad prenumeruojate „Dialogą“.

DIALOGAS

Vyriausioji redaktorė
Elena Tervidyte
Tel. 234 4328,
mobil. 8 ~ 699 38 150,
telen@takas.lt

www.dialogas.com

Redaktorė **Lizeta Lozuraitytė**: redaktore@dialogas.com; tel. 234 0482
Apžvalgininkas **Vytautas Strazdas**: apzvalgininkas@dialogas.com; tel. 234 6943
Korektorė **Lina Paragytė**: korektura@dialogas.com
Maketuotojas **Arturas Gusevas**: maketas@dialogas.com
Vyr. buhalterė **Rasa Krilavičiūtė**: buhalterija@dialogas.com
Administratorė **Laurena Remenčiūtė**: info@dialogas.com; tel./faksas 234 1571
Prenumerata: prenumerata@dialogas.com

Savaitraščio indeksas 0017.
Redakcija: Antakalnio g. 31, LT-10312 Vilnius. Faksas 234 1571
Jmonės kodas 221262680. Atsiskaitomoji sąskaita LT72 70440 6000118958
AB SEB bankas. Banko kodas 70440.

Straipsnių autorių mintys gali nesutapti su redakcijos nuomone. Už reklamos, skelbimų ir mokamų straipsnių turinį redakcija neatsako. Rankraščiai neregistruojami ir negrąžinami. Kopijuoti ar platinti savitiraštąje publikuojamą medžiagą be redakcijos sutikimo draudžiama.

Leidžia UAB „Polilogas“.

REMIA SPAUDOS, RADIO IR TELEVIZIJOS FONDAS

Išleina ketvirtadieniais.
Laikraštis leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. SL 093. 4 sp. I. Tir. 2021 egz.
Spausdino UAB „Lietuvos ryto“ spaustuve,
Gedimino pr. 12a, LT-01103 Vilnius.
ISSN 1392–1916

PROJEKTAI. „Aukštosios kultūros impulsai mokykloms“

Rašymas šviesa ir mažiausio Lietuvos ūkininko istorija

Panevėžio „Saulėtekio“ progimnazijoje lankėsi vienas garsiausių Lietuvoje fotomenininkų, Vytauto Didžiojo universiteto Menų fakulteto docentas, Lietuvos fotomenininkų sąjungos narys, Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas Romualdas Požerskis. Menininkas papasakojo apie fotografijos atsiradimą, įvairias fotografijos technikas, parodė daug skirtinga technika atliktų nuotraukų. „Tiesa, pasak R. Požerskio, žodis „nuotrauka“ yra netikslus (tarsi kažką nutrauktum...), žodis „fotografija“ išvertus iš senosios graikų kalbos reiškia „rašymas šviesa“. Menininkas pabrėžė, kad didžiausia fotografijos jėga – jos dokumentalumas ir realistiškumas, todėl skatino mokinius fotografuoti artimuosius, draugus, keliaujant – gamtą ir žmones“, – pasakoja „Dialogui“ mokytoja **Rima Šarkanienė**.

■ Panevėžio „Saulėtekio“ progimnazijoje atidaryta fotomenininko Romualdo Požerskio paroda.

Pasibaigus susitikimui mokyklos Galerijoje XII buvo atidaryta R. Požerskio fotografijos paroda „Mažoji Alfonso vargai ir džiaugsmas“. Tai paties mažiausio Lietuvos ūkininko gyvenimo istorija, papasakota pasitelkiant fotografiją. Alfonsą Mickų menininkas fotografavo net 10 metų. Buvo padaryta daugiau nei 4000 kadrų. Į albumą, kurį fotografas padovanojo mokyklai, pateko 100 fotografijų, mokykloje eksponuojama tik 12.

„Žmoguje svarbu didelė ir graži siela“, – sakė R. Požerskis. Tokį įrašą svečias paliko ir fotoalbume, jį rasite mokyklos skaitykloje. Būtinai pavartykite. Nuotraukos nuostabios“, – dalijasi informacijos autorė R. Šarkanienė.

KONKURSAI

Stabdžių trinkelės ir blynai lietiniai

Tauragės profesinio rengimo centre (TPRC) įvyko virėjų ir automobilių remontininkų specialybių profesinio meistriškumo konkursai. Juose dalyvavo mokiniai iš TPRC Tauragės ir Pajūrio skyriaus, VšĮ Kuršėnų politechnikos, Smalininkų ir Raseinių technologijos ir verslo bei Šilutės žemės ūkio mokyklų.

Virėjų profesinio meistriškumo konkurso dalyviai iš pateiktų žaliavų sąrašo kūrė savo kraštui būdingo miltų patiekalo technologijos kortelę ir gamino gaminį, pavyzdžiui, lietuvių blynelių „rožes“. Renginio metu vertinimo komisija išrinko skaniausią ir estetiškiausią gaminį, moksleivį, geriausiai vykdantį geros higienos praktikos reikalavimus, geriausiai eksploatuojantį virtuvės technologijos įrengimus, geriausiai organizuojantį gamybą, puikiai bendraujantį su kolegomis ir vertinimo komisija.

Automobilių remontininko specialybės mokiniai atliko žibintų reguliavimo, suvirinimo, veleno matavimo bei lygiųjų kampinių greičių šarnyrų, stabdžių trinkelės ir dujų skirstymo mechanizmo dirželio keitimo praktines užduotis.

Virėjų konkursą organizavo TPRC turizmo, viešbučių, restoranų ir viešojo maitinimo metodinė grupė, o automobilių remontininkų – mechanikos, mechaninio remonto ir metalo apdirbimo metodinės grupės profesijos mokytojai. „Dialogui“ apie konkursą parašė Kuršėnų politechnikos mokyklos profesijos mokytoja **Inga Rėvutienė**.

ŠIAME „DIALOGO“ NUMERYJE MINIMOS 47 UGDYMO ĮSTAIGOS

„Elmos“ progimnazija, Kazlų Rūda
„Ryto“ pagrindinė, Kėdainiai
„Sadoros“ progimnazija, Šiauliai
„Saulės“ privati gimnazija, Vilnius
„Saulėtekio“ progimnazija, Panevėžys
„Varpo“ suaugusiųjų vidurinė, Vilnius
„Vermės“ gimnazija, Elektrėnai
„Vyturio“ progimnazija, Panevėžys
„Žiburio“, Seinai (Lenkija)
Adolfo Šapokos gimnazija, Utena
Alizavos pagrindinė, Kupiškio r.
Balio Dvariono dešimtmetė muzikos, Vilnius
Batakių vidurinė, Tauragės r.
Dariaus ir Girėno, Punsco valsčius (Lenkija)
Drąsūčių, Šiaulių r.
Dzūkijos pagrindinė, Alytus
Gamtos, Panevėžys
Giedraičių Antano Jaroševičiaus vidurinė, Molėtų r.
Juliaus Janonio gimnazija, Šiauliai
Jurgio Pabrėžos gimnazija, Kretinga
Karmėlavos Balio Buračo gimnazija, Kauno r.
Kovo 11-osios licėjus, Punsco valsčius (Lenkija)
Licėjus, Vilnius
Lizdeikos gimnazija, Radviliškis

Navinykų pagrindinė, Punsco valsčius (Lenkija)
Pranciškonų gimnazija, Kretinga
Prano Mašiotų pradinė, Kaunas
Pristavonių pagrindinė, Punsco valsčius (Lenkija)
Profesinio rengimo centras, Šiauliai
Profesinio rengimo centras, Tauragė
Simono Daukanto gimnazija, Šiauliai
Skaistakalnio pagrindinė, Panevėžys
Smalininkų technologijų ir verslo, Jurbarko r.
Stasio Šalkauskio gimnazija, Šiauliai
Šančių vidurinė, Kaunas
Šiaulėnų Marcelino Šikšnio vidurinė, Radviliškio r.
Technologijos ir verslo, Raseiniai
Tėvo Benedikto Andruškos pradinė, Šiauliai
Tytuvėnų gimnazija, Kelmės r.
Valdorfo, Kaunas
Valdorfo, Vilnius
Vidugirių pagrindinė, Punsco valsčius (Lenkija)
Vievio gimnazija, Elektrėnų sav.
VšĮ Kuršėnų politechnikos, Šiaulių r.
Žemės ūkio, Šilutė
Žygaičių gimnazija, Tauragės r.
Žvėryno gimnazija, Vilnius

MOKYKLOSE

Užmigti padeda mintys apie kaimą arba moteris

Šiaulių Juliaus Janonio gimnazijoje apsilankė dainininkas, žurnalistas, televizijos laidų vedėjas Marijonas Mikutavičius. „Dialogui“ apie susitikimą parašiusi gimnazijos žurnalistų klubo „Tebūnie šviesa“ narė **Karolina MATELIONYTĖ** pasakoja...

Robertas Saudargytis nuotr.

■ Marijonas Mikutavičius su gimnazistais

Sužinojome, jog Marijonui teko mokytis ne vienoje mokykloje, mat jo šeima kraustėsi iš vieno miesto į kitą, ir tai sistemingai kėlė įtampą. Mokykloje sunkiai sekėsi tikslieji mokslai, mat iš prigimties buvo humanitaras, tačiau esą ne itin meniškos sielos. Tėčio chorvedžio paragintas mokėsi Balio Dvariono muzikos mokykloje. Tačiau joje praleisti metai Marijonui kelia ne pačius linkmiausius prisiminimus, gal todėl jį, pradėjęs lankyti futbolą, metė. Vis dėlto muzikos pamokas prisimena su nostalgija ir šiek tiek gailisi, kad muzikos mokyklos nebaigė. Atmintyje įsirėžė ir nuostabios vasaros kaime: svečias prasitarė, jog kuomet negali užmigti, galvoja apie kaimą arba apie moteris.

Studijuoti žurnalistiką teigia pasirinkęs atsitiktinai, esą net manė, kad ši sritis – ne jam. Studijuodamas plėtė pasaulėžiūrą, gerino užsienio kalbos gebėjimus...

Kaip Marijonas tapo dainininku ir televizijos laidų vedėju? Viskas prasidėjo nuo interviu, kurį jis turėjo parengti su to meto Lietuvos roko grupės „Bovy“ nariais. Neapsikentęs jų dainavimo, Marijonas parodė savo sugebėjimus. Svečias ir dabar teigia negalįs suprasti, kaip galėjo būti toks įžūlus, tačiau tai jam padėjo užlipti į sceną – buvo priimtas į grupę ir pradėjo dainininko karjerą. Gaila, bet grupė suiro, nes kūrybiškai išseko. Tuomet jis dirbo įvairiuose žurnaluose, vedė vakaro žinias LTV, kur jį pastebėjo žinių redaktorė Nemyra Pumprickaitė, ji ir pakvietė M. Mikutavičių dirbti televizijoje.

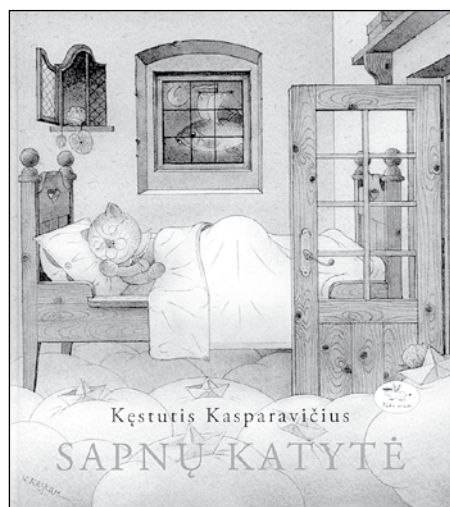
Žurnalisto darbas TV laidose Marijonui, pasak jo, – pramoga. Jis džiaugiasi, kad atsidūrė tinkamoje vietoje tinkamu laiku, buvo pastebėtas ir gavo puikų darbą. Viskas buvo šaunu, kol su draugais neįkūrė UAB – šios veikla nepasisekė ir artėjo prie bankroto. Lai mei, visos problemos išsprendė ir dabar M. Mikutavičius su grupe rengia naują albumą.

Šauniai pasimankštino!

Apie 200 Alytaus Dzūkijos pagrindinės mokyklos priešmokyklinukų ir pradinukų su mokytojais dalyvavo visuotinėje mankštoje. Judėti šokio ritmu mokė šios mokyklos kūno kultūros mokytoja metodinė, sveikatos ir sporto klubo „Saulė“ vadovė **Gitana Vitkauskienė**. Mokytojai tikisi, kad tokios akcijos paskatins mokinius rūpintis savo sveikata, dažniau sportuoti bei mankštintis.

KNYGOS

Katytė, ateinanti į sapną

Paskutinę Vilniaus knygų mugės dieną buvo pagerbti akcijos „Metų knygos rinkimai 2012“ laureatai. Šiemet jais tapo: Alvydas Šlepikas, Rimvydas Stankevičius, Kristina Gudonytė ir Kęstutis Kasparavičius.

Kažin ar Metų knygos rinkimus jau galima įsivaizduoti be K. Kasparavičiaus: 2008 m. vaikų metų knyga buvo išrinktas jo „Sodininkas Florencijus“, 2009 m. – „Kiškis Morkus Didysis“, šiemet – „Sapnų katytė“.

Vaikams skirtoje, puikiai autoriaus K. Kasparavičiaus iliustruotoje knygoje „Sapnų katytė“ pasakojama apie poetišką, skambančią ir kvepiančią Sapnų šalį, kurioje niekam nereikia skubėti. Šios šalies vaizdus katytė atneša į tikroviškame pasaulyje gyvenančios mergaitės sapną.

Tikėtina, kad katytė Piksė iš knygelės puslapių gali išskoti ir į mažųjų skaitytojų sapnus.

„Dialogo“ inf.

Lietuvos Valdorfo pedagogikos centro projektas – įgyvendintas

MOKSLAS • EKONOMIKA • SANGLAUDA

EUROPOS SĄJUNGA
EUROPOS SOCIALINIS FONDAS

Kuriamė Lietuvos ateitį

(Parengti 39 Valdorfo pedagogikos mokytojai ir 6 ekspertai)

Kas ta Valdorfo pedagogika? Kuo ji išsiskiria iš kitų?

Nors pirmieji Valdorfo pedagogikos daigai Lietuvoje pradėjo skleisti daugiau nei prieš ketvirtį amžiaus, nors pernai Vilniaus Valdorfo mokykla jau išleido penktąją abiturientų laidą, šios pedagogikos specialistai Lietuvoje neruošiami, klausimai, kaip šioms mokykloms parengti pedagogus, skatinti juos tobulėti, palikti spręsti pačioms mokymo įstaigoms. Valdorfo pedagogikos Lietuvoje puoselėtojams šias problemas spręsti padėjo 2010 m. Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis finansuojamame projektų konkurse laimėtas projektas „Valdorfo pedagogikos Lietuvoje koncepcijos diegimas ir plėtra bendrojo lavinimo mokyklose“ (paraiškos kodas VP1-2.2-ŠMM-05-K-01-056). Parama projektui skirta pagal Lietuvos 2007–2013 m. Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategiją ir Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 2 prioriteto „Mokymasis visą gyvenimą“ įgyvendinimo VP1-2.2-ŠMM-05-K priemonę „Kalbų mokymo, verslumo ugdymo ir inovatyvių švietimo metodų kūrimas ir diegimas“.

Projekto vaisiai

Dvejus metus vykdytas projektas sudarė galimybes kelti mokytojų, mokyklų administracijos darbuotojų ir net mokinių tėvų kompetenciją, parengti 39 Valdorfo pedagogus, 6 šios pedagogikos ekspertus, 30-čiai žmonių išklausyti Rudolfo Šteinerio gydomosios pedagogikos kursą. Bendruose mokytojų, mokinių, tėvų ir organizacijų narių seminaruose dalyvavo 521, Vasaros mokykloje dalyvavo 101 asmuo. Projekto dėka 39 pedagogai lankėsi šios pedagogikos lopšyje, Štutgarte (Vokietijoje), stebėjo pagrindines pamokas keturiuose Valdorfo mokyklose, klausėsi paskaitų apie meno įtaką vaiko vystymuisi, dalyvavo euritmijos, formų piešimo, tapybos, medžio drožybos, Bothmerio dinaminės gimnastikos užsiėmimuose.

Projekte dalyvavo Vilniaus, Kauno, Šiaulių, Panevėžio, Alytaus ir Marijampolės apskričių pagal Valdorfo pedagogikos principus dirbančių ar jos elementus taikančių bei besirengiančių tai daryti, besidominčių humanistine pedagogika mokymo įstaigų, paramos Valdorfo pedagogikai bendrijų atstovai.

Valdorfo pedagogikos principai knygoje

Dirbantiesiems pagal Valdorfo pedagogikos principus labai reikšmingos yra knygos, nagrinėjančios filosofinius, psichologinius ir metodinius šios pedagogikos pamatus. Projekto lėšomis išverstos ir išleistos trys Valdorfo pedagogikos pradininko R.Šteinerio knygos: „Žmogotyra“, „Ugdymo menas. Metodika ir didaktika“ bei „Ugdymo menas. Seminarai ir mokymo programa“. Pirmoje pateiktos šios pedagogikos filosofinius pagrindus, antroje – jos didaktines nuostatas, trečiojoje R.Šteineris atskleidžia atskirų dalykų mokymo metodus, nagrinėja galinčias kilti psichologines problemas. Taip pat išleista biologijos mokslų dr. E.M.Kranicho „Gyvūnų pasaulio esmė“, atverianti naujas gyvūnų pasaulio pažinimo erdves.

Visi šie leidiniai pasiekė projekto partnerių mokyklas ir didžiausias šalies bibliotekas.

Į metodikos pasaulį

Norint sėkmingai įgyvendinti Valdorfo pedagogikos idėjas, taikyti jas ir kitose mokymo įstaigose, svarbu metodinės priemonės, atskleidžiančios savitas didaktines šios pedagogikos nuostatas. Parengtos 7 metodinės priemonės šiomis temomis: „Neramus vaiko samprata Valdorfo pedagogikoje“, „Raidės Valdorfo mokykloje“, „Gydymo-

ji euritmija“, „Gyvas mąstymas geometrijoje“, „Muzikos dėstymas Valdorfo mokykloje“, „Senojo testamento pasakojimai“ ir „Socialiniai žaidimai Valdorfo mokykloje“.

Metodinės priemonės „Raidės Valdorfo mokykloje“ autorė, Kazlų Rūdos „Elmos“ progimnazijos mokytoja Edita Valinskienė pastebi, kad Valdorfo mokyklos pedagogai skaityti ir rašyti vaikus moko nesinaudodami tradiciniais vadovėliais, pratybų sąsiuviniais, o dirba pagal šios mokyklos kūrėjo pasiūlytą metodiką ir savo kūrybines idėjas. Pirmiausia mokoma rašyti ir palaipsniui rengiamasi skaityti. Pirmoje klasėje rašomos spausdintinės raidės, jos iš pradžių „piešiamos“ ore, pirštuku ant stalo, „išvaikščiojamos“. Valdorfo mokyklose yra dėstoma periodais – vienas dalykas dėstomas 2–4 savaites per pagrindinę pamoką. Tai vaikui leidžia susikonscentruoti ties vienu mokomuoju dalyku, išmokta medžiaga paliekama „susigulėti“.

Metodinės priemonės „Gyvas mąstymas geometrijoje“ autorius Kauno Valdorfo mokyklos administratorius Algirdas Ališauskas įžangoje teigia, kad nors geometrijos pradedama mokytis penktoje klasėje, šio dalyko mokiniai mokomi jau pirmojoje, kai mokosi piešti ir pajusti apvalias, tiesias, kampuotas formas. Kurį laiką braižoma „iš rankos“, nenaudojant skriestuvo, liniuotės, matlankio, kampainio. Pateikiama medžiaga turi ne tik lavinti, bet ir kelti mokinio sieloje klausimus, skatinti mąstyti. Esmė – ne vaiko žinios, o geometrijos poveikis jam, kad formos ir spalvos formuotų platesnį mokinio mąstymą.

Metodinę priemonę „Muzikos dėstymas Valdorfo mokykloje“ parengusi Vilniaus Valdorfo mokyklos mokytoja Jurga Sarapinienė įžangoje rašo, kad šiose mokyklose paties mu-

zikavimo yra daugiau, jis labai tylus, subtilus, o muzikinės matematikos – natų – mokyti pradėdama vėliau. Nuostata, kad kiekvienas žmogus gali dainuoti, padeda vaikui nebijoti bandyti tai daryti. Labai svarbu pirmose klasėse sukurti saugią atmosferą, todėl mokinių dainavimas nėra vertinamas. Svarbu, kad mokytojas muzikos pamoką suvoktų ne kaip siauros srities discipliną, kurioje vaikai įgyja muzikinių žinių ar atsikvepia po „rimtų“ pamokų. Muzika žmogų stiprina, padeda augti jo vidiniam pasauliui.

Dėmesys sunkiems vaikams ir informacijos sklaidai

Valdorfo pedagogikos pradininkė Lietuvoje dr. doc. Danutė Ona Žilienė, parengusi metodinę medžiagą „Neramus vaiko samprata Valdorfo pedagogikoje“, pastebi, kad terminai problemiškiems vaikams įvardyti: sunkūs, neramūs, hiperaktyvūs, indigo, žvaigždžių ar specialiųjų poreikių, – apima ne tik per daug triukšmingus, bet ir pernelyg apatiškus, nepasitikinčius, t. y. neharmoningus vaikus. Jų elgesys aiškinamas dvasinių procesų ir esamos aplinkos įtaka, vis labiau įsigalinčia virtualia tikrove, mažtančiu ryšiu su gamta, nervų sistemos pokyčiais. Šie vaikai, turintys suvokimo, koncentracijos, judėjimo, emocijų, mokymosi problemų, nepaklūstantys taisyklėms – mūsų laikų skubotumo, prieštaravimo pasekmė. Tokie vaikai dažnai yra baudžiami, o tai „pažeidžia natūralų socialinį instinktą“, stipriai asmenybei kyla pavojus likti nesuprastai, o silpnai – prisitaikyti ir prarasti save.

Sukurta Valdorfo mokymo metodų informacinė sistema, kurioje galima rasti ir šias metodines medžiagas, ir šalies Valdorfo mokyklų naujienas, gerą patirtį.

Kaip gydo mokytojas

Gydomoji pedagogika – labai originali Valdorfo pedagogikos dalis. R.Šteineris atskleidė naują darbo su neįgaliaisiais požiūrį – skatino „ypatingai puoselėti“ jų sielą, žadinti vidinę energiją, padedančią įveikti sunkumus, integruotis visuomenėje. Seminaro dalyviai susipažino su žmogotyra, R.Šteinerio sukurta gydomosios pedagogikos samprata, euritmija, inovatyviais diagnostikos ir gydymo metodais.

Apibendrinę „Gydomosios pedagogikos kurso“ seminaro dalyvių mintis, išgirdome, kad jie įgijo įdomių antroposofinės medicinos žinių apie žmogų ir Visatą, sveiką gyvenseną, ligų profilaktiką, diagnozę ir gydymą. Itin klausytojus domino euritmija. Seminaro klausytojai juto jos galią ir poveikį. Kai kurie pripa-

žino, kad originalios žinios šiek tiek glumino – neramu, ar pakaks jų dirbant, kaip reikės žinias plėtoti ir gilinti. Kai kurie teigė, kad įgytos žinios aktyvina, skatina atsiversti R.Šteinerio knygas, artėti prie jo, susieti su savo patirtimi. Žmonės pastebėjo savyje vykstančius pokyčius, norą įgyvendinti šias žinias. Pažymėta, kad užsienio lektoriai yra geri savo specialybės žinovai, patyrę pedagogai ir labai nuoširdūs žmonės, tai kėlė pasitikėjimą ir žavėjimą.

Įgyvendinus projektą 39 mokytojams iš keturių pagal šios pedagogikos principus dirbančių šalies mokyklų: VŠĮ Vilniaus ir Kauno Valdorfo, Kauno Prano Mašioto pradinės mokyklų, Kazlų Rūdos „Elmos“ progimnazijos – įteikti Valdorfo pedagogų pažymėjimai. Visi jie išklausė 240 valandų trukmės Valdorfo mokytojų ruošimo kursą.

Parengti 6 Valdorfo pedagogikos ekspertai. Jais tapo Lietuvos Valdorfo pedagogikos centro vadovė, Kauno P.Mašioto pradinės mokyklos mokytoja Zuzana Mažeikaitė ir dar viena šios mokyklos pedagogė – Gitana Račkauskienė, VŠĮ Kauno Valdorfo mokyklos administratorius Algirdas Ališauskas ir mokytoja Ramunė Smailienė, Kazlų Rūdos „Elmos“ progimnazijos mokytojos Daiva Šalkevičienė ir Edita Valinskienė.

Vertinimas ir projekto tęstinumas

Lietuvos Valdorfo pedagogikos centro vykdyto projekto „Valdorfo pedagogikos Lietuvoje koncepcijos diegimas ir plėtra bendrojo lavinimo mokyklose“ iniciatorė ir vadovė Vida Arlauskienė sakė, kad projektas buvo ypač reikšmingas Valdorfo pedagogikos sklaidai, padėjo sutvirtinti Lietuvos Valdorfo pedagogikos centrui, šios pedagogikos idėjas taikančioms mokykloms ir jų pedagogams.

Lietuvos Valdorfo pedagogikos centro vadovė Z.Mažeikaitė pastebėjo, kad projektas labai sustiprino pagal šią pedagoginę sistemą dirbančių mokytojų žinias ir motyvaciją. Pasakaitos buvo labai intensyvios, lektoriai labai nuosekliai išdėstė, kuo Valdorfo pedagogika skiriasi nuo kitų pedagoginių sistemų, atsakė į mokytojų kylančius klausimus.

V.Arlauskienė ir Z.Mažeikaitė džiaugėsi, kad toks projektas vyko, kad Laisvoji aukštoji Štutgarto mokykla patikėjo juo ir suteikė galimybę Lietuvos pedagogams gauti Valdorfo pedagogų diplomus – to dar nebuvo nei Estijoje, nei Latvijoje. Valdorfo pedagogikos ekspertai jau skleidžia šios pedagogikos idėjas kitose šalies mokymo įstaigose.

Daiva ČERVOKIENĖ

■ 39-iems seminaro dalyviams įteikti pažymėjimai, patvirtinantys įgytą Valdorfo mokytojo kvalifikaciją.